

Gudrun Svensson

Funktion och betydelse hos *duvet* i två gymnasistgrupper i Malmö

1. Inledning¹

Syftet med denna artikel är att diskutera och beskriva funktion och betydelse hos diskurspartikeln *duvet*². Som underlag för undersökningarna ligger audioinspelningar av två kvinnliga ”kompisgrupper” vid två gymnasieskolor i Malmö, när informanterna gick i årskurs två på gymnasiet. Detta material ingår i den korpus som samlats in inom forskningsprojektet *Språk och språkbruk hos ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer*, vars övergripande syfte är att beskriva, analysera och jämföra språkbruket bland ungdomar i flerspråkiga områden i Stockholm, Göteborg och Malmö (se förordet till denna volym).

Med *diskurspartiklar*³ avser jag grammatikaliserade uttryck med specifika formella, funktionella och pragmatiska egenskaper och vars bokstavliga mening blivit överskuggad eller upphävd av pragmatiska funktioner innefattande relationer till åhöraren, till yttrandet eller till hela texten (Aijmer 2002: 1-3). Diskurspartikeln *duvet* har sitt ursprung i en nexusförbindelse av ett personligt pronomen, *du*, och en finit presensform av ett kognitionsverb, *vet*.

Diskurspartikeln *duvet* uppträder emellanåt mycket frekvent i dessa inspelningar, speciellt i berättande avsnitt som i exempel 1:1, då Jing⁴ berättar för tre andra informanter om sina kontakter med kamrater från årskurs nio. I denna korta passus på endast några få sekunder förekommer 4 stycken *duvet*.

---

¹Stort tack till min handledare och projektmedarbetare Lena Ekberg som läst denna artikel i flera versioner och bidragit med många värdefulla synpunkter och kommentarer. Tack till min andra projektmedarbetare Petra Bodén som gett mig värdefull hjälp vid många tillfällen, speciellt vad beträffar språkets fonologiska sida. Jag vill också särskilt tacka Eva Kärrlander och Valéria Molnár, vilka läst och kommit med värdefulla synpunkter på tidigare versioner av denna artikel, samt alla deltagare i textseminariet vid Nordiska språk i Lund som vid flera tillfällen diskuterat och kommenterat detta material under utarbetning.

² Jag sammanskriver ordförbindelsen i dess funktion som diskurspartikel.

³ Partiklar av detta slag har inom svensk forskning bland annat kallats *talaktsadverbial* (Andersson 1976), *diskursmarkörer* (Eriksson 1997, Lehti-Eklund 1990), *diskurspartiklar* (Saari 1994, Norrby 2001, Norrby & Wirdenäs 2001, Lehti-Eklund 2001, Lindström 2005, Ottesjö 2005) och *samtalspartiklar* (Kotsinas 1994). Jag benämner dem *diskurspartiklar*. Se utförligare diskussion om begreppet i min avhandling (Svensson u.a.).

⁴ Alla skolor, klasser och förekommande personer har kodbeteckningar, se avsnitt 3.

Exempel 1:1. Ur transaktionen⁵ *Att hålla kontakt med gamla kompisar* (aC05-018).

Jing: nä vi har sagt **duvet (1)** # i nian # i nian **duvet (2)** # när jag gick i nian vi snacka skitmycke(t) om de **duvet (3)** # dom ba <ja> asså jag har hört de e skitmånga som har tappat kontakten efter dom börjat gymnasiet vi ba <nä vi ska hålla kontakten kvar> **duvet (4)** # å när vi säger saker vi håll+ # dom flesta av oss håller de #⁶

Duvel fyller många funktioner i denna replik:

- generellt som markör för närhets- och maktstrategier i relationen (se avsnitt 5.2)
- för att markera språkhandling (se avsnitt 5.3)
- som tolkningsram för yttrandets innehåll (se avsnitt 5.4)
- som interaktiv markör inom turbytessystemet (se avsnitt 5.5)
- som tvekljud eller pausfyllare (se avsnitt 5.6)
- som markör för gränser, fokusering och specificering inom det textuella flödet (se avsnitt 5.7)

Diskurspartikeln *duvet* har ingen referens till objekt eller företeelser i den yttre världen och hänvisar således inte till *State of Affairs*⁷. Den opererar oftast utanför det propositionella innehållet som en markör i den interaktiva situationen. Men även om diskurspartikeln *duvet* i sig inte är en del av själva propositionen, i vilken dess lokalisering är varierad men oftast inte arbiträr. Som ett första steg i min utredning av betydelse och funktion hos *duvet* har jag därför gjort en prosodisk analys för att fastställa i vilken sats respektive *duvet* ingår. Inom satsen kan *duvet* inta olika positioner och som nästa steg har jag därför kartlagt i vilka satspositioner *duvet* uppträder.

---

⁵ Se tabell 4:2 för förklaring av begreppet *transaktion*.

⁶ Transkriptionen har en skriftspråksnära ortografi, där endast sådana vanliga uttryck som exempelvis *är*, *och* och *att* har fått en talspråklig stavning.

Följande transkriptionsprinciper gäller i övrigt: # = paus; xxx = otydligt tal; <a> = markering av uttryck; [= text] = metakommentar; [= !] = paralingvistisk kommentar; [...] = uteslutning av material; + = ofullständigt yttrande; kolon (t.ex. *na:j*) = förlängning av föregående ljud; [?] = tveksam transkription; versal (t.ex. NAJ) = stark betoning eller hög röst; = (t.ex. =nä) = pauslös övergång mellan repliker.

⁷ Uttrycket *State of Affairs*, SoA, motsvarar på svenska uttrycken ”faktum i världen” och ”sakernas förhållande”.

I talspråket ingår propositionerna i sekventiella förlopp, där den dialogiska strukturen speglar deltagarnas agerande för samtals utveckling och där *språkhandlingarna* spelar stor roll för tolkning av betydelser och intentioner. Diskurspartiklar av olika slag kan interagera med språkhandlingen på så vis att de exempelvis mildrar eller förstärker talarens illokuta intention. För att kartlägga samspelet mellan diskurspartikeln *duvet* och den dialogiska strukturen samt språkhandlingarna har jag använt en diskursanalytisk modell, *exchange structure model, ESM* (Sinclair & Coulthard 1975).

Avsnitt 2 innehåller en sammanställning av forskningsbakgrund, avsnitt 3 en presentation av materialet och avsnitt 4 en presentation av mina teoretiska och metodiska utgångspunkter. Efter dessa introducerande avsnitt presenteras och diskuteras resultatet av min undersökning av *duvet* i avsnitt 5. Avsnitt 6 innehåller en sammanfattning och slutsatser utifrån resultaten.

2. Tidigare forskning

Diskurspartikeln *duvet* är inte beskriven i SAG och är inte heller i övrigt utförligt behandlad inom svensk språkforskning. Nordenstam tar upp *du vet*⁸ i en artikel men ägnar inte *du vet* någon egen undersökning utan behandlar denna partikel som en variant av *vet du* (1990: 245-255). Lindström & Wide (2005: 218) nämner *duvet* i samband med forskning kring den diakrona utvecklingen av *vetdu*, men inte heller de ägnar *duvet* någon egen undersökning. I boken *Osynliga flickor - synliga pojkar* om ungdomar i Göteborg diskuterar Nordenstam & Wallin (2002: 166) bl.a. invandrarungdomars språk. Enligt dem förekommer *du vet* rikligt hos en del invandrarungdomar och är ett uttryck som en del svenska informanter tycks reta sig på. Att *du vet* skulle kunna fungera som en varietetsmarkör blev också vi⁹ upplysta om när vi i samband med ett lyssningstest diskuterade begreppet rosengårdssvenska med gymnasister på skolorna i Malmö. Bl.a. påpekade ett par av våra informanter att talarna av rosengårdssvenska var ”såna där duvetare”. Enligt Nordenstam & Wallin (2002: 167) har *duvet* stora likheter med engelskans *you know*¹⁰ och används som återkopplare och pausfyllare, för att markera satsgränser samt som markör för en informell talsituation där uttrycket förekommer i berättelser.

---

⁸ Jag följer respektive författares sätt att sammanskriva respektive sårskriva *du vet*.

⁹ Med *vi* menas här Petra Bodén och jag. Se Petra Bodéns artikel i denna skrift.

¹⁰ Liksom den svenska diskurspartikeln *duvet* kan också den engelska motsvarigheten, *you know*, användas som diskurspartikel och benämns exempelvis *pragmatic particle* (Östman 1981), *discourse marker* (Schiffrin 1987, Stenström 1994), *pragmatic expression* (Erman 1991), *hedge* (Coates 1996) och *discourse particle* (Aijmer 2002).

3. Material

Som underlag för artikeln ligger audioinspelningar som gjordes under läsåret 2002-2003 på gymnasieskolorna Cypresskolan och Ekskolan i Malmö. Informanterna består av två kvinnliga kamratgrupper, CGr1 och EGr2. Grupp CGr1¹¹ består av informanterna Gorda, Sabaah, Jing och Duhi, vilka alla har utländsk bakgrund¹² och i huvudsak pratar sitt förstaspråk i hemmet, medan svenska är det språk som i stort sett alltid talas utanför hemmet. De har tillsammans gjort ett antal egna audioinspelningar hemma hos Jing och i skolans matsal. Grupp EGr2 består av informanterna Bodil, Märta och Aurora, vilka har svenska som sitt förstaspråk. Deras inspelningar är utförda i skolans matsal men också i grupprum på skolan samt på skilda platser utanför skolan. Jag har valt ut fem inspelningar¹³ från respektive grupp och transkriberat sammanlagt 247 minuter motsvarande drygt 41 000 *tokens*.¹⁴

Förutom de nämnda informanterna förekommer emellanåt även en del andra personer i inspelningarna, men i min undersökning ingår endast de som är informanter inom projektet.

---

¹¹ Bokstaven C betecknar material från Cypresskolan och E för Ekskolan.

¹² Med *svensk* respektive *utländsk* bakgrund menas här att föräldrarna har svenska respektive ett annat språk som modersmål och att detta språk talas i hemmet.

¹³ Kodbeteckningarna för inspelningarna är a = audio, 04B = gruppinspelningar på skolan, 05 = egeninspelningar och -001, -002 osv. = serienumret. aC05-002 är således en egeninspelning från Cypresskolan med serienumret 2, medan aE04B-003 är en gruppinspelning från Ekskolan med serienumret 3.

¹⁴ Jag har använt programmet Clan för transkribering i CHILDES chatformat för transkribering (<http://childes.psy.cmu.edu>). Siffrorna är uträknade i CLAN-programmet där frekvensberäkningar noteras i *tokens*, till vilka hänförs alla transkriberade uttryck oavsett om dessa kan betraktas som reella ord eller ej. Till *tokens* räknas då även halvt utsagda ord, exempelvis som i följande: *vad vad de mer du skvallr+ vad vad de mer du snacka om?* *Skvallr+* är inget ord i sig men en *token*, som i detta sammanhang kan ha stor betydelse vid analys av informanternas samtal och inbördes relationer. Onomatopoetiska uttryck och ljudord är också viktiga uttryck i talspråkliga sammanhang, exempelvis *så hela den tröjan bz:.* Även pausljud, verkliga eller imiterade, är en del av de talspråkliga uttrycken som i följande exempel: *jag ee ba...* Alla dessa till talspråket hörande uttrycksmedel ingår således i de kvantitativa beräkningarna.

4. Teoretiska och metodiska utgångspunkter

4.1 Prosodisk-syntaktisk analys

För att kunna avgöra inom vilka satser i talströmmen diskurspartikeln *duvet* ingår har jag delat in avsnitt med förekomster av *duvet* i *prosodiska fraser*¹⁵. Efter att ha gjort den prosodiska analysen och fastställt i vilka satser *duvet* hör hemma har jag gjort en kartläggning av *duvet:s* position i den syntaktiska strukturen. Som modell använder jag härvid *turkonstruktionsenheten*¹⁶, *TKE*¹⁷, där satserna segmenteras och beskrivs i ett syntaktiskt positionsschema med *försegment*, *inre segment* och *eftersegment* (Lindström 2005: 11-53). I tabell 4:1 visas TKE-konstruktionen med exempel taget från Lindström (2005: 15).

Tabell 4:1. TKE-konstruktionen

TKE				
<i>Försegment</i> ”Förbeggynelse”	<i>Inre segment</i>			<i>Eftersegment</i> ”Postavslutning”
	Begynnelse		Avslutning	
Nämen	de	fungerar	nog	sörrö:

Det som inom TKE-modellen benämns det *inre segmentet* innefattar satsstrukturens centrala led. Uttryck i *försegmentet* kan bl.a. vara annex, ansatser till talstart, partiklar av olika slag och konjunktioner (Lindström 2005: 17-27). I en interaktionell kontext anger uttryck som förekommer i försegmentet ofta förhållandet till det som föregått och som härmed godkänns eller avvisas samt till det som kommer efter i det sekventiella turordnandet. Uttryck i försegmentet kan signalera en tolkningsram för den aktuella utsagan och i försegmentet förekommer också ofta eventuella överlappningar. I försegmentet initieras en ny fas med turövertagande handlingar som kan vara mer eller mindre topik- och aktivitetsstyrande (Lindström 2005: 17-27). Turen kan i *eftersegmentet* fortsättas

¹⁵Vid kartläggning av *prosodiska fraser* är det bl.a. pausering och den genom frasen sjunkande F0-kurvan som ger ledtrådar om var den prosodiska frasen börjar och slutar (Hansson 2003). Jag har oftast använt mig av auditiv analys, men i tveksamma fall har jag analyserat fraserna i datorprogrammet Praat (Boersma & Weenink 2005) varvid jag studerat F0-kurvan och pausering.

¹⁶ Begreppet *tur* (*turn*) är en deskriptiv enhet för interaktionella data. Med *tur* åsyftas en speciell sekvens i talflödet, nämligen allt som en talare säger innan ordet går över till nästa talare. Termen *ytrande* innefattar också det som en person säger i löpande följd men markerar inte dess plats i det sekventiella talflödet. Termen *utsaga* åsyftar yttrandets semantik och knyter an till det propositionella innehållet. En *tur* kan innehålla en eller flera TKE:er men också endast ett segment i en TKE.

¹⁷ Lindström bygger på andra interaktionsforskarens modell av den syntaktiska strukturen (se bl.a. Sachs, Schegloff & Jeffersson 1974, och Steensig 2001). Den internationella termen är *TCU* = *turn construction unit*.

med utvidgningar som är syntagmatiskt anpassade som en strukturell fortsättning, som ett syntaktiskt anpassat mindre tillägg, eller som påhäng i form av reparerande eller preciserande tillägg. Även skratt, pausljud och dylika paralingvistiska uttryck beaktas som fenomen inom de olika segmenten. En tur kan bestå av flera TKE-konstruktioner men efter en slutförd konstruktion uppstår dock alltid en alternativpunkt för turtagning, en s.k. *turbytesplats*, *TBP*¹⁸ (Lindström 2005: 39-46).

4.2 Exchange structure model

4.2.1 Inledning

Exchange structure model, *ESM*, även benämnd Birminghamskolan (Norrby 2004: 67-78, Taylor & Cameron 1987: 65-80), är en ursprungligen starkt formaliserad modell som introducerades på 1970-talet av Sinclair & Coulthard för att studera interaktionen i klassrummet (Coulthard 1983: 92-153). Modellen har dock modifierats och har använts vid analys av bl.a. telefonsamtal, intervjuer, läkar-patientsamtal och konversation (se bl.a. Coulthard & Ashby 1976, Stenström 1994; Tsui 1994). Min arbetsmodell bygger framför allt på den vidareutveckling av modellen som utarbetats av Tsui (1994).

Jag använder *ESM* för att kartlägga vilka *språkhandlingar*¹⁹ som realiseras i den aktuella situationen. *ESM* är en hierarkisk modell med olika nivåer i diskursen där språkhandlingarna är den basala nivån och innefattas i olika *drag*, som i sin tur innefattas i en *IRU-enhet*²⁰. IRU-enheterna ingår sedan på nästa nivå i en *transaktion*. I tabell 4:2 nedan redovisas den terminologi som jag använder utifrån Tsui (1994). Tabellen visar de olika nivåerna med transaktioner som den högsta och språkhandlingar som den lägsta nivån samt om begreppen på respektive nivåer definieras utifrån interaktionella eller semantiska kriterier. I

---

¹⁸ *TBP*, *turbytesplats*, är den plats där turen övergår från en talare till en annan. Syntaktiska, prosodiska och pragmatiska faktorer indikerar vilken punkt i ett samtal som är en turbytesplats (se bl.a. Steensig 2001). Exakt var den potentiella turövergången föreligger är inte alltid helt entydigt. Prosodin kan markera ett speciellt ställe i yttrandet som eventuellt relevant för turövergång, medan syntaxen kan ha en längre temporal och strukturell räckvidd (Lindström 2005: 33).

¹⁹ *Språkhandling* är den term som används i SAG (Teleman et al. 1999 bd 1: 225). Den har sin ungefärliga motsvarighet i det som beskrivs som exempelvis talakt, *speech act*, (Austin 1962, Searle 1969) och *discourse act* (Tsui 1994).

²⁰ Termen IRU är sammansatt av initialerna i orden *i*nitiativ, *r*espons och *u*ppföljning (se Lindberg 2004: 479). Se vidare avsnitt 4.2.2.

kolumnen till höger har jag förtecknat i vilka avsnitt jag beskriver respektive nivå.

Tabell 4:2. Hierarkiska nivåer inom *Exchange structure model, ESM*.

Nivå	Terminologi enligt Tsui (1994)	Min terminologi	Innebörd	Definieras huvudsakligen utifrån ...	Beskrivning i avsnitt
1	Transaction	Transaktion	Förhandling kring ett ämne	semantiska kriterier	4.2.2
2	Exchange structure	IRU-enhet	Förhandling kring en proposition	semantiska kriterier	4.2.2
3	Move a) initiative b) respons c) follow-up	Drag: a) initiativ b) respons c) uppföljning	Interaktionella handlingar för att föra samtalet vidare	interaktionella kriterier	4.2.2
4	Discourse acts	Språkhandlingar	Talarens handlingar för att överföra betydelse	semantiska kriterier	4.2.3

4.2.2 Strukturella element

Strukturellt indelas således samtalet i flera olika nivåer där diskursen är den övergripande nivån med underliggande sekventiellt ordnade dialoger. *Transaktionen* är den sekventiella enhet då deltagarna avhandlar ett specifikt ämne, *topic*, dvs. det samtalsstoff som dialogerna rör sig kring (Coulthard 1985: 123, Tsui 1994: 8, Stenström 1994: 55). En transaktion består av minst en IRU men kan också bestå av en hel serie av IRU-enheter (Stenström 1994: 56-57) som var och en består av *initiativ*, *respons(er)* och eventuellt *uppföljning(ar)*, de interaktionella drag en talare använder för att kommunicera sina avsikter (Tsui 1994: 8-10; Stenström 1994: 38).

En IRU innefattar förhandlande kring en proposition. Samtal är en interaktiv process där yttrandenas betydelse och illukotionära kraft förhandlas samtalspartnerna emellan, vilket medför att de fortlöpande replikerna är semantiskt och syntaktiskt beroende av de föregående (Tsui 1994: 32). För att avskilja gränserna mellan IRU-enheter måste man således använda både semantiska och syntaktiska ledtrådar, men även textuella markeringar kan vara till hjälp.

Den enligt Tsui potentiellt treledade IRU-enheten är den basala organisationsstrukturen, men den tredje delen, uppföljningen, kan i vissa fall utebli. En uppföljning kan även följas av flera uppföljningar (Tsui 1994: 37- 43). I min korpus, där deltagarna oftast är fler än två och samtalet flyter snabbt med

många utsvävningar bort från det aktuella samtalsämnet, förekommer rikliga inslag av överlappningar och avbrott. Därför använder jag inte ett på förhand givet schema med ett visst antal repliker i mina analyser, utan jag definierar respektive IRU efter hand som de utvecklas. Exempelvis kan en IRU bestå av två simultana och överlappande initiativ eller responser. En pågående IRU kan också tudelas genom att någon för in ett nytt samtalsämne som behandlas i ett par repliker, en *inskotts-IRU*, varefter samtalet återknyts till den tidigare pågående IRU:n. Oavsett om uppföljningen uteblir eller antalet uppföljningar är flera till antalet använder jag termen IRU för den sekvens av repliker som utgår från förhandling kring en proposition. En IRU anpassas till den aktuella talspråkskontexten i varje enskilt fall och kan således bestå av (i) initiativ + respons(er) eller (ii) initiativ + respons(er) + uppföljning(ar).

I inspelningar med många inblandade informanter kan gränserna mellan skilda IRU-enheter vara svåra att avgöra. Ett initiativ kommer sällan ur intet utan kan bland annat skapas genom associationer från det som sagts i föregående replik. Vid analys av det transkriberade materialet ser man då att det som skulle kunna ha betecknats som uppföljning i den ena IRU:n snarare bör betecknas som ett initiativ i nästa IRU, eftersom denna replik visar sig innehålla en ny proposition kring vilken samtalet vidareutvecklar sig och kring vilken informanterna nu övergår att förhandla.

4.2.3 Språkhandlingar

4.2.3.1 Språkhandlingar inom initiativdrag

Den centrala språkhandling som står till buds i ett initiativdrag är en av de fyra möjligheterna: (i) *elicitering (elicitation)*²¹, (ii) *anmodan (request)*, (iii) *direktiv (directive)* och (iv) *informativ*²² (*informative*) (Tsui 1994: 65-164). Beroende på de potentiella responserna kan sedan de centrala språkhandlingarna indelas i subkategorier. Detta innebär att man som talare har ett antal möjligheter när man gör ett initiativdrag och utifrån detta förväntar sig en viss respons. Den svarande kan naturligtvis välja att inte genmäla den av initiativtagaren uttalade språkhandlingen, men därvid upprätthålls inte den pågående diskursen utan den svarande gör i stället ett nytt initiativdrag.

Den centrala språkhandlingen *elicitering* (Tsui 1994: 65-89) innebär att talaren med sitt inlägg initierar någon form av svar från lyssnaren, ett svar som kan vara

---

²¹ De engelska begreppen inom parentes är de termer som Tsui använder.

²² *Informativ* är här substantiv.

mycket varierande samt verbalt såväl som icke-verbalt²³. Kategori nummer två är *anmodan* om utförande av en handling, en handling som kan vara till förmån för talaren, för mottagaren eller för båda (Tsui 1994: 90-115). Den tredje kategorin språkhandlingar inom initiativdragen, *direktiv*, innebär också en begäran om handling men är ett mer tvingande alternativ för mottagaren än *anmodan* (Tsui 1994: 116-133) Gränsen mellan de båda språkhandlingarna kan dock vara hårfin (Tsui 1994: 92-93). Den fjärde kategorin språkhandlingar inom initiativdrag är *informativer* där talaren förväntar sig uppmärksamhet och bekräftelse av lyssnaren²⁴ (Tsui 1994: 135-155).

4.2.3.2 Språkhandlingar inom responsdrag

Responsen är det andra draget i det treledade replikskiftet och är lyssnarens genmäle på initiativdraget, dvs. på IRU:ns öppnande drag. Alla svar på ett initiativdrag är dock inte responser. En respons innebär nämligen att den tilltalade svarar i enlighet med de föreliggande pragmatiska presuppositionerna från initiativtagarens sida²⁵ (Tsui 1994: 159-162). Ett svar som inte bestrider någon av presuppositionerna för ett initiativdrag är alltid en respons²⁶, medan ett svar som *bestrid* presuppositionerna inte är en respons utan realiserar i stället snarare som ett nytt initiativdrag (Tsui 1994: 139-193). Responsen är beroende av respektive initiativdrag i den föregående repliken och kan därför se mycket olika ut. En respons på *elicitering: informera* har en helt annan predestinerad innebörd än en respons på *informativ: rapport*. Oavsett om en respons är ett negativt eller positivt svar på initiativtagarens utsaga är det att betrakta som en respons så länge det inte bestrider presuppositionerna, och även det som brukar betecknas som *samtalsstöd* kan vara en respons (se vidare under 4.2.3.3 om uppföljningar).

---

²³ Tsui indelar den centrala språkhandlingen *elicitering* i fem undergrupper beroende på om talaren elicerar för att framkalla svar som innebär att den svarande ska *informera, bekräfta, hålla med, ta ställning och ansvar, repetera* eller *klargöra*.

²⁴ Subkategorierna under *informativ* är: 1) *rapport* som innebär rapporter om verkliga eller fiktiva händelser, om State of affairs eller om personliga erfarenheter 2) *värdering* som uttrycker bedömningar och evalueringar 3) *expressiv* som uttrycker talarens känslor och attityder gentemot händelser och State of affairs.

²⁵ För exempelvis språkhandlingen **elicitering: informera** gäller följande presuppositioner: att talaren (i) inte innehar den efterfrågade informationen, (ii) har behov av och rätt att efterfråga informationen, (iii) har anledning att tro att den tilltalade innehar den efterfrågade informationen och är villig är förse talaren med den.

²⁶ Termen *respons* betecknar både draget och språkhandlingen.

4.2.3.3 Språkhandlingar inom uppföljningsdrag

Det tredje draget inom *ESM* är uppföljningsdraget. Olika responser och emellanåt även uppföljningar prospekterar varierande uppföljningar och därför beror uppföljningens karaktär på den föregående responsen eller uppföljningen. Uppföljningarna är (i) *bekräftelse*, (ii) *stöd*, (iii) *medgivande* och (iv) *expansion*. En *bekräftelse* innebär att lyssnaren meddelar att talarens utsaga är mottagen och mottagaren ger sitt explicita stöd till föregående talares utsaga, dvs. till det samtalsämne som påbörjats i initiativet och vidarebefordrats i en respons eller föregående uppföljning, vilket betyder att ett positivt såväl som negativt gensvar på föregående replik är en bekräftelse. Ett *stöd* innebär att mottagaren markerar att hon har hört, förstått och accepterat och att interaktionen därmed är lyckad. Skillnaden mellan *stöd* och *bekräftelse* är att *bekräftelse* är ett påtagligt uttryckt svar medan *stöd* är ett mindre explicit svar i form av exempelvis samtalsstöd. Ett *medgivande* innebär att en talare samtycker till något samtidigt som denna tar avstånd från en egen tidigare ståndpunkt. Den fjärde språkhandlingen inom uppföljningsdragen är *expansion*, då en talare förtydligar eller vidareutvecklar ett eget tidigare drag, vilket kan inträffa i sådana repliker som infaller efter en samtalsstödande respons eller uppföljning.

I fortsättningen använder jag symbolerna $\wedge \dots \wedge$ för att markera *drag* och $* \dots *$ för *språkhandling*.

5. Användning av *duvet* i två informantgrupper i Malmö

5.1 Inledning

I detta avsnitt presenterar jag resultaten från min undersökning av diskurspartikeln *duvet*. I inledningen redovisas ett övergripande resultatet av de kvantitativa undersökningarna. I de följande avsnitten redovisas olika funktioner och betydelsenyanser hos *duvet*. I respektive avsnitt redovisas vad som kan betecknas som en typisk funktion för *duvet* i en viss situation, varvid jag negligerar att *duvet* samtidigt kan ha flera andra funktioner i den beskrivna situationen. Jag utgår således från den enskilda funktionen och diskuterar den i varje enskilt fall.

Det sammanlagda antalet förekomster av kombinationen *du vet* är 183. Av dessa har jag tagit bort 22 ur undersökningen eftersom de antingen är nexuskombinationer med frasprosodiskt uttal, yttras av andra informanter än de som ingår i undersökningen eller uppträder inom meningsfragment som är

otolkbara p.g.a. exempelvis avbrott eller överlappningar. Således kvarstår 161 förekomster av *duvet* för undersökning.

I partier av *dialogisk* karaktär uppträder *duvet* oftast sparsamt med endast enstaka förekomster med ibland flera minuters mellanrum, medan *duvet* i *monologiska* partier som återberättelser och anekdotiska berättelser kan uppträda koncentrerat i stor mängd inom några få sekunder.

Duvel utgör aldrig en egen prosodisk fras utan ingår alltid som en del i längre prosodiska fraser. Sammanfall av den prosodiska frasen och den syntaktiska meningen²⁷ är den vanligaste strukturen i de satser där *duvet* ingår, även om själva yttrandena i sig kan ha mycket skiftande struktur. 13 % av alla *duvet* ingår i meningsfragment²⁸ bestående av exempelvis omtagningar, reparationer eller i övrigt tolkbara fragment vilka var för sig omfattas av en egen prosodisk fras, men som ändå kan relateras till en efterföljande syntaktisk mening.

Partikeln *duvet* uppträder inom alla segment i TKE-strukturen, men företrädesvis inom för- och eftersegmenten. I tabell 5:1 åskådliggörs den procentuella fördelningen av *duvet* inom de olika segmenten i TKE-strukturen.

Tabell 5:1. Procentuell fördelning av *duvet*-förekomster i TKE-strukturen

TKE		
Försegment	Inre segment	Eftersegment
39,8	21,8	41,5

Större delen av *duvet*-förekomsterna har således initial eller final position vilket har betydelse för deras tolkning, till vilket jag återkommer i avsnitten nedan.

Diskurspartiklar betraktas ofta som lexikalt innehållstomma och lämnar därmed inget bidrag till yttrandets faktainformation (se bl.a. Hölker 1991: 78-79, Brinton 1996: 33-35, Wirdenäs & Norrby 2001: 211-212). Min uppfattning är dock att diskurspartiklar inte alltid kan betraktas som lexikalt innehållstomma även om den semantiska betydelsen i många fall är starkt uttunnad (se Schiffrin 1987: 314f). Den lexikala betydelsen kan vara orsaken till att en specifik diskurspartikel kan användas i en speciell situation men inte i en annan (se Kotsinas 1995: 5). Att just *duvet* används som diskurspartikel är således oftast inte arbiträrt i de situationer som diskuteras nedan och val av en annan diskurspartikel skulle oftast medföra andra tolkningar.

²⁷ *Syntaktisk mening*, SM, består av en huvudsats med alla dess eventuella underordnade satser (Jørgensen & Svensson 1986: 157)

²⁸ Ett *meningsfragment* är en syntaktisk konstruktion utan finit verb (Jørgensen & Svensson 1986: 159).

I avsnitt 5.2 diskuteras *duvet* som interaktionell markör för närhets- och maktstrategier, en funktion hos *duvet* som genomsyrar all dess användning och vars grundval är just den specifika betydelsen som ligger i kombinationen av de båda uttrycken *du* och *vet*. Avsnitt 5.3 innehåller en redogörelse för användningen av *duvet* utifrån ett språkhandlingsperspektiv, och här diskuterar jag hur *duvet:s* semantiska innehåll varierar beroende på hur språkhandlingen tolkas. I avsnitt 5.4 beskrivs hur *duvet* genom sin position i kombination med sin semantiska betydelse utgör en tolkningsram för yttrandets innehåll. I avsnitt 5.5 och 5.6 redovisas hur *duvet* fungerar som interaktionell markör inom turregleringssystemet samt som tvekljud och pausfyllare, dvs. i funktioner som innebär att *duvet* oftast är lexikalt innehållstomt och skulle kunna ersättas av andra uttryck utan att tolkningen går förlorad. Avsnitt 5.7 innehåller beskrivningar av *duvet* som textuell markör med gränsmarkerande, fokuserande och specificerande funktioner. Som gränsmarkör har *duvet* i sig inget lexikalt innehåll, men oftast kombineras denna funktion med en fokuserande funktion, där diskurspartikeln *duvet* förmedlar en viss betydelse, vilket också är fallet då *duvet* har en specificerande funktion. Avsnitt 5.8 innehåller en redogörelse av *duvet* i kombination med andra diskurspartiklar och avsnitt 6 en sammanfattning.

5.2 Duvet som markör för närhets-, artighets- och maktstrategier

De två begreppen *respekt- och hänsynsstilen (considerateness style)* respektive *närhets- och engagemangsstilen (high-involvement style)*²⁹ myntades av Tannen (1981, 1984) utifrån hennes undersökningar av middagssamtal mellan New Yorkbor av judisk och icke-judisk härkomst. De båda samtalsstilarna bygger på vilka interaktionella strategier man använder sig av i mellanmänsklig samvaro. Respekt- och hänsynsstilen kännetecknas av lyhördhet, hänsyn och respekt, längre pauser mellan turerna, lägre taltempo och mer monologiska inslag, medan närhets- och engagemangsstilen utmärks av preferens för personliga samtalsämnen med frekventa ämnesbyten, snabba turbyten, aktivt deltagande med mycket kooperativt överlappande tal, snabbt talflöde, röstvariation och expressivitet (Tannen 1984: 30-31, Adelsvärd 1992: 127-149, Norrby 2004: 208-211). Denna interaktionella strategi är ett vanligt fenomen inom ungdomsspråk (se Nordberg 1984 och Kotsinas 1994) och utmärker också informanterna inom de båda grupperna CGr1 och EGr2.

---

²⁹ Tannens terminologi står inom parenteserna.

Användning av partikeln *duvet* kan delvis ses som en strategi som betonar närhet och engagemang. Genom användning av pronomenet *du* vänder sig talaren direkt till åhöraren, som på så vis blir engagerad i talarens berättelse och således inte endast intar en lyssnarroll. Talaren använder sig av *duvet* även om hon har flera åhörare, varvid det närhetsskapande *du* kvarstår som en stadfast komponent oavsett antalet lyssnare.

Användning av partikeln *duvet* kan också ses som ett uttryck för hänsynstagande till lyssnaren. I avsnitt 5.3.3 nedan beskrivs att *duvet* oftast uppträder inom språkhandlingen *informativ:rapport* i sammanhang där lyssnaren inte 'vet'. Genom att ändå använda *duvet* skapar talaren en föreställning om en gemensam bakgrundskunskap och därvid underlättas interaktionen.³⁰ Att använda *duvet* är därför en artighetsstrategi från talarens sida och i förlängningen av denna artighet kan det också ses som en *ansiktsbevarande* strategi (Goffman 1967)³¹. Talaren inger nämligen lyssnaren en känsla av att vara delaktig i *vetandet* och åhöraren slipper då "förlora prestige" genom att visa sig vara mindre vetande. Lyssnaren upplever sig därför ha större makt i samtalet och det skapas förutsättningar för en kamratlig relation. Denna förhandlingsstrategi har också en annan sida. Genom att använda *duvet* implicerar talaren således en delaktighet hos lyssnaren, en delaktighet som lyssnaren kan ha svårt att värja sig mot och som kan upplevas som ett intrång³², vilket i sin tur kan ge talaren större makt.

Exempel 5:1 nedan består av transaktionen *När Jing spillde kaffe*, och är en personlig berättelse, där åhöraren Sabaah är obekant med händelseutvecklingen. Genom att använda *duvet* vid sitt berättande gör Jing sin åhörare Sabaah till någon sorts rollinnehavare i berättandet, kanske inte direkt till en aktiv berättare men till den aktiva och allvetande lyssnaren som därmed kan känna delaktighet och gemenskap i berättandet.

Exempel 5:1. Transaktionen *När Jing spillde kaffe* (aC05-006).

Jing.: en gång vet du vad som hände | **duvet(1)** jag hade sån | **duvet(2)** den den svarta tröjan som e lite så hängig.
Sabaah: mm
Jing: **duvet(3)** jag skulle ta kaff+ min kaffekopp | så gick de förbi en annan **duvet(4)** | så hela den där bzzz.
Sabaah: NA:J.
Jing: full med kaffe # jättejobbigt.

³⁰ Denna funktion beskrivs också för *you know* (Östman1981: 19).

³¹ Se Goffman 1967, Brown & Levinson 1987, Norrby 1998 och 2001 för mer ingående beskrivningar av begreppet *ansiktsbevarande strategi*.

³² Jfr Östman (1981: 4 och 19) om *you know*.

Jing börjar sitt berättande i en situation där informanterna diskuterar inspelningssituationen. Hon drar snabbt in Sabaah i sin berättelse och användningen av *duvet* förstärker Sabaahs delaktighet. Sabaahs slutreplik, *NA:J*, uttalas starkt känsloladdat och tyder på hennes inlevelse i Jings berättelse.

Duvel kan användas inte bara som ett medel för att frambringa närhet och visa artighet utan också för att utöva makt genom att tillskriva åhöraren en gemensam 'vetskap' som denna kanske inte är delaktig i. *Duvel* kan således underlätta förståelsen och gemenskapen talare och åhörare emellan i den interaktionella situationen, men också vara en påtvingande faktor. Dessa övergripande funktioner hos *duvet* genomsyrar i stort sett all dess användning.

5.3 Beskrivning av *duvet* i olika drag och språkhandlingar

5.3.1 Inledning

Duvel förekommer främst i initiativdrag och endast i ett fåtal fall i responsdrag. I tabell 5:2 nedan redovisas förekomsten av *duvet* i olika drag och språkhandlingar.

Tabell 5:2. Fördelning av *duvet* i drag och språkhandlingar i

<i>Drag</i>	<i>Språkhandling</i>	<i>Antal</i>	<i>Procentuell fördelning i förhållande till samtliga förekomster av duvet i respektive drag</i>	<i>Procentuell fördelning i förhållande till samtliga förekomster av duvet i alla språkhandlingar</i>
Initiativ		103		64
	informativ:rapport	93	90,3	57,8
	elicitering:bekräfta	9	8,7	5,6
	övriga	1	1,0	0,6
Respons		14		8,7
Uppföljning		44		27,3
	stöd	1	2,3	0,6
	bekräftelse	13	29,5	8,1
	expansion	30	68,2	18,6
Summa		161		100

Duvel förekommer till 64 % i initiativdrag, 8,7 % i responsiva och 27,3 % i uppföljande drag. Inom språkhandlingarna förekommer *duvet* i det övervägande antalet fall inom språkhandlingen *informativ:rapport*, 57,8 %. Av

uppföljningarna är språkhandlingen **expansion** den vanligaste förkommande, 68,2 %, vilket innebär att de flesta uppföljningar är en talares vidareutveckling av sitt eget föregående drag.

Sammanlagt 69 förekomster, 42,9 %, uppträder i **initiativ:rapport** eller **expansion** i återberättelser eller anekdotiska berättelser, där man av sammanhanget kan utgå från att talaren berättar om något som lyssnaren a priori inte 'vet'. Av detta framgår tydligt att talaren vid användning av *duvet* i dessa fall inte kan åsyfta någon förhandskunskap hos lyssnaren (se vidare 5.3.3). Däremot, i de få fall, 5,6 %, då *duvet* uppträder inom språkhandlingen **elicitering:bekräfta** åberopas lyssnarens kunskaper för bekräftelse av det påstådda (se vidare 5.3.2).

5.3.2 *Duvel* i språkhandlingen **elicitering:bekräfta**

Diskurspartikeln *duvet* förekommer endast några få gånger inom språkhandlingen **elicitering:bekräfta**. I en sådan språkhandling uttrycks explicit eller implicit en förväntan om medhåll, vilket innebär att talaren vet något som också lyssnaren förmodas veta (Tsui 1994: 82f). Av vikt för tolkningen av *duvet:s* funktion inom denna språkhandling är huruvida ett yttrande kan betraktas som **elicitering:bekräfta** även utan *duvet*.

I exempel 5:2 förekommer *duvet* i yttranden med språkhandlingen **elicitering:bekräfta**. Exemplet innehåller ett par repliker ur en lång transaktion benämnd *Bilder i Jings fotoalbum*. Informanterna tittar tillsammans i Jings fotoalbum och kommenterar platser och personer. Personen Naida är Jings f.d. klasskamrat.

Exempel 5:2. Ur transaktionen *Bilder i Jings fotoalbum* (aC05-001)

<i>Informant</i>	<i>Replik</i>	<i>Drag</i>	<i>Språkhandling</i>	<i>IRU</i>
Jing	jag tror Naida inte har sett den här bil+ den där bilden # duvet den där bilden du osså hört	^Initiativ^	1)*Informativ: rapport* 2)*Elicitering: bekräfta*	IRU 1
Sabaah	ja hon har inte sett den.	^respons^	*respons*	
Jing	hon har inte sett den än # jag har aldrig visat henne den # jag har missat de	^uppföljning^1	*expansion*	
Sabaah	hä	^uppföljning^ 2	*bifall*	

IRU:n inleds av Jings initiativdrag med språkhandlingen *informativ:rapport*, *jag tror Naida inte har sett den här bil+ den där bilden*. Denna del av repliken är en fullständig TKE. Sedan fortsätter hon med ett preciserande tillägg, *duvet den där bilden du också hört*, och gör därefter en paus. Här uppstår nu en turbytesplats och efter 0.4 sekunder kommer Sabaahs *ja*. Som avlyssnare kan man inte veta vilken bild Jing åsyftar men av Sabaahs tydliga *ja* kan man förstå att hon har urskilt en elicitering som kräver någon form av svar. Jings omtagning med reparation, där hon ändrar sig från *den här* till *den där*, samt att hon därefter åsyftar en hörsägen, *du också hört*, tyder på att hon refererar till något utanför själva albumet, möjligen till en bild med en kompis som dragit upp kjolen och som Jing berättat om tidigare under inspelningen. Sedan fortsätter Sabaah sin respons utan paus med påståendet *hon har inte sett den* och Jing svarar med nästa replik *hon har inte sett den än*.

Sabaahs svar, *ja*, kommer först efter en paus på 0.4 sekunder vilket indikerar att Jing inväntar någon form av svar. Jings paus och Sabaahs tydliga *ja* pekar på att Sabaah verkligen presterar ett bekräftande svar och inte endast ett samtalsstöd för att uppmuntra Jing att fortsätta. Man skulle kunna tänka sig att Sabaahs svar omfattar hela Jings yttrande, *jag tror inte Naida sett den här bild+ den där bilden # duvet den där bilden du också hört*, men då borde svaret ha varit nekande. Det hade varit möjligt men inte lika naturligt att svara *ja* om den sista utsagan hade saknat *duvet*. *Duвет* understryker att Jings utsaga fungerar som språkhandlingen *elicitering:bekräfta* och Sabaah bekräftar att hon vet vilken bild det handlar om. Efter sin respons gör Sabaah ett tillägg, *hon har inte sett den*, där hon konfirmerar Jings inledande utsaga, språkhandlingen *informativ:rapport*, att Naida inte har sett bilden.

I ovanstående exempel förekommer således *duvet* i språkhandlingen *elicitering:bekräfta* och har i sig själv en betydelse för tolkningen av språkhandlingen. Förutsättningen för att språkhandlingen ska klassificeras som *elicitering:bekräfta* är att talaren presupponerar att det som ska bekräftas är bekant för lyssnaren och att lyssnaren härmed kan bekräfta eller förneka sin vetskap³³. De flesta *duvet* initierar inte språkhandlingen *elicitering:bekräfta*, och det finns många fall då det är osäkert huruvida språkhandlingen där *duvet* ingår ska tolkas som *elicitering:bekräfta* eller ej.

Användningen av partikeln *duvet* i yttranden där *duvet* är förutsättningen för att språkhandlingen ska klassificeras som *elicitering:bekräfta* antyder att den

---

³³ Jfr engelskans *you know* som av Östman (1981), Erman (1991) och Schiffrin (1987) beskrivs som en markör av gemensam bakgrund. Författarna diskuterar också olika betydelser hos *you know* beroende på skillnader i accentuering. I mitt material är emellertid *duvet* alltid obetonat.

obetonade diskurspartikeln *duvet* har en semantisk betydelse, nämligen att *du:et* har eller förväntas ha någon vetskap om SoA. Trots att *duvet* är obetonat har *duvet* här en betydelse som liknar en epistemisk matrissats. Som epistemisk matrissats har *du vet* en tydlig satsbetoning och sin fulla semantiska betydelse. Trots att den semantiska betydelsen är försvagad hos diskurspartikeln *duvet* tycks den ändå kunna fungera som markör för språkhandlingen *elicitering:bekräfta*.

5.3.3 *Du*vet i språkhandlingen *informativ:rapport*

En *informativ* språkhandling innebär att talaren informerar om något mer eller mindre känt eller helt okänt för mottagaren. I de fall då lyssnaren de facto 'vet' kan talaren tänkas använda *duvet* för att aktualisera något i lyssnarens minne. Dock används drygt 40 % av de här analyserade förekomsterna av *duvet* i yttranden då talaren berättar om något okänt för lyssnaren, vilket innebär att lyssnaren faktiskt *inte* 'vet'. Man kan därför tänka sig att talarens avsikt inte är att hänvisa till något som redan är bekant för lyssnaren, utan *duvet* har här en annan betydelse och funktion. Å andra sidan kan *duvet* i en del sådana fall hännyfta till företeelser som lyssnaren kan ha en viss men något begränsad kunskap om. Lyssnarens 'vetskap' kan då befinna sig på en glidande skala från absolut kunskap om det som förtäljes till ingen kunskap alls. Detta innebär att användning av *duvet* kan implicera olika former och grader av 'vetskap', och gränsdragningen är inte självklar mellan vilka språkhandlingar som ska klassificeras som *elicitering:bekräfta* och vilka som *informativ:rapport*, vilket följande exempel, 5:3, illustrerar.

Transaktionen *Gordas nya säng* i exempel 5:3 är 31 sekunder lång och innehåller 5 förekomster av *duvet*. I IRU 1 ger Gorda bakgrundsinformation om varför hon har en ny säng och Sabaah svarar i en ton som tyder på intresserad nyfikenhet. I IRU 2 avhandlas sängen med dess teknikaliteter. I IRU 3 avhandlas Gorda och hennes pappa.

Exempel 5:3. Transaktionen *Gordas nya säng* (aC05-018).

<i>Informant</i>	<i>Replik</i>	<i>Drag</i>	<i>Språkhandling</i>	<i>IRU</i>
Gorda:	jag å min farsa har bytat rum.	^Initiativ^	*Informativ: rapport*	IRU 1
Sabaah:	a så	^respons^	*respons*	
Gorda:	jag sover i min e+ mina föräldrars dubbelsäng	^uppföljning^ 1	*expansion*	
Sabaah:	a	^uppföljning^ 2	*stöd*	
Gorda:	jag får spel min farsa # duvet(1) jag har sån säng	^Initiativ^ 1 ^Initiativ^ 2	*Informativ: rapport* *Informativ: rapport alternativt *Elicitering:bekräfta*	IRU 2
Sabaah:	mm	^respons^	*respons*	
Gorda:	# duvet(2) sån m sån fjärrkontroll # så man kan flytta upp den åå # # så man kan # så man typ man kan flytta upp sängen å sånt duvet(3)	^uppföljning^ 1	*expansion*	
Sabaah:	ja #	^uppföljning^ 2	*stöd*	
	[med hög röst] lyssna på när vi snackar [troligen till Jing och Duhi]	^Inskotts- initiativ^	*Direktiv: bemyndigande: instruktion*	Inskott
Gorda:	så duvet(4) hör man min farsa hela tiden duvet(5) asså de e ju ba så <tschj tshj tshj> [= härmar ljudet] #	^Initiativ^	*Informativ:rapport*	IRU 3
Sabaah:	[skrattar]	^respons^	*respons*	
Gorda:	jag < pappa lägg av> [= direkt anföring]	^uppföljning^	*expansion*	

IRU 1 innebär en introduktion av ämnet där Gorda något trevande tar ordet och börjar berätta om en episod ur sitt eget liv. I IRU 2 gör Gorda först ett initiativdrag, *jag får spel min farsa*, och gör därefter en omstart i sitt berättande med ett nytt initiativdrag där hon hänvisar till sin säng, *duvet jag har sån säng*, och gör sedan en paus på 0,5 sekunder. Sabaah inflikar då ett snabbt och ganska tyst *mm*, vilket kan ses som antingen en bekräftelse på att hon känner till omständigheterna, varvid föregående språkhandling i så fall bör klassificeras som **elicitering:bekräfta**, eller som endast ett samtalsstöd för att meddela talaren att hon har uppfattat det sagda, att hon accepterar det talaren har informerat om och att hon godkänner att talaren fortsätter (Allwood 1988: 89-106), varvid språkhandlingen klassificeras som **informativ:rapport**. Med utgångspunkt från responsen kan således språkhandlingen i det föregående

initiativdraget tolkas som *elicitering:bekräfta* eller som *informativ:rapport* dvs. beroende på vad Gorda implicerar genom att säga *duvet jag har sån säng*. Alternativet *informativ:rapport* innebär att hon börjar berätta sin historia ur livet och använder *duvet* trots att hon vet att Sabaah inte 'vet'. Det andra alternativet, *elicitering:bekräfta* innebär att Gorda presupponerar att Sabaah verkligen 'vet' vad Gorda avser.

Kombinationen med *sån* tyder på att talaren implicerar att det här kan finnas en referent som lyssnaren har någon form av vetskap om. *Sån* kan här ha en påminnande funktion (Ekberg 2006, denna volym). Lyssnarens kunskap om referenten behöver inte vara exakt och detaljerad utan snarare ungefärlig. Pausen på 0,5 sekunder efter *duvet jag har sån säng* kan tyda på att Gorda förväntar sig en bekräftelse, medan Sabaahs snabba och tysta *mm* tyder på att hon ger en respons i form av samtalsstöd. Efter Sabaahs *mm* fortsätter Gorda sitt berättande om sängen och hela hennes nästa replik innehåller en beskrivning av sängen, ***duvet(2)*** *sån m sån fjärrkontroll # | så man kan flytta upp den å # #| så man kan # så man typ man kan flytta upp sängen å sånt ***duvet(3)****. Liksom i föregående replik förekommer kombinationer med *sån*. Samtidigt som talaren klargör vilken sorts säng hon avser kan hon också genom att använda kombinationer som *duvet sån m sån fjärrkontroll* och *å sånt duvet* implicera att det finns något som lyssnaren kan ha vetskap om, kanske det faktum att det finns fjärrkontroller som man kan manövrera sängar med. Sabaahs nästa replik, ett svagt *ja*, följer Gordas replik i det närmaste utan paus. Sabaahs uppföljning kan vara ett svar till Gorda att hon antingen inser vad för sort och funktion *sån* och *å sånt* syftar på eller också att hon nu insett sakernas tillstånd, dvs. att hon har blivit informerad om vad som gäller för Gordas säng och vill veta fortsättningen. I det förra fallet blir språkhandlingen *elicitering:bekräfta* och i det senare *informativ:rapport*. I denna kontext kan man inte av svaret utläsa vilken av de alternativa tolkningarna som är den riktiga, och ovanstående är exempel på de glidande övergångarna mellan sådana *duvet* som markerar 'vetskap' hos lyssnaren och sådana som fyller andra funktioner.

I Gordas nästa replik i IRU 3 ingår två *duvet*, så ***duvet(4)*** *hör man min farsa hela tiden | ***duvet(5)*** *asså de e ju ba så tschj tschj tschj*. Gorda har i de första replikerna fastlagt bakgrunden till sin anekdotiska berättelse och har nu kommit så långt att själva händelsen börjar framträda. Det är möjligt att Gorda presenterat sådant som Sabaah haft viss kunskap om eller kunnat ana sig till tidigare i berättelsen, men från och med nu lämnar Gorda orienteringsfasen i berättelsen och övergår till den remarkabla händelse som är berättelsens klimax. Det som Gorda nu berättar är för Sabaah helt ny information om vilken hon inte*

kan ha vetskap. I denna fas förekommer två *duvet* i ett sammanhang där 'du:et' de facto *inte* 'vet'. Sådana exempel på *duvet* förekommer ofta inom de monologiska avsnitten i återberättelser och anekdotiska berättelser. I sådana fall kan inte diskurspartikeln *duvet* hänsyfta till förhandskunskap hos lyssnaren. Däremot kan det vara möjligt att talaren genom bruk av partikeln hänsyftar till en annan form av 'vetskap' hos lyssnaren, nämligen att denna nu har fått erforderlig information för att förstå berättelsernas fortskridande skeenden.

Följande exempel, 5:4, illustrerar samma funktion hos *duvet* i en annan kategori av monologisk karaktär, nämligen en återberättelse. Jing använder här *duvet* fem gånger under 17 sekunder. Avsnittet är en del ur transaktionen *Att hålla kontakt med gamla kompisar*. Alla fyra informanterna i CGr1 diskuterar kontakter med gamla kompisar. Jing gör ett ^initiativ^ med språkhandlingen *informativ: rapport* och börjar berätta om sig själv och gamla kompisar, information som tycks vara okänd för de andra.

Exempel 5:4. Ur transaktionen *Att hålla kontakt med gamla kompisar* (aC05-018).

Informant	Replik	Drag	Språkhandling
Jing	vi har sagt duvet(1) # i nian # i nian duvet(2) # när jag gick i nian vi snacka skitmycket om de duvet(3) # dom ba<ja> [= direkt anföring] asså jag har hört de e skitmånga som har tappat kontakten efter dom börjat gymnasiet # vi ba <nä vi ska hålla kontakten kvar> [= direkt anföring] duvet(4) # å när vi säger saker vi håll+ # dom flesta av oss håller de #	^Initiativ^	*informativ:rapport*
Duhi	=ja	^respons^	*respons*
Jing	duvet(5) # xxx	^uppföljning^1	*expansion* ??
Duhi	=de e bra man ska snacka om de annars så #	^uppföljning^2	*bekräftelse*
Jing	=ja	^uppföljning^ 3	*bekräftelse*
Duhi	de vi osså snackat om å göra mycket löst # vi håller kontakten å så där # med vissa jättemycket # med andra bara då nån gång i året	^uppföljning^ 4	*expansion*

Frekvensen av *duvet* ökar ofta i monologiska avsnitt med språkhandlingen *informativ:rapport* där lyssnaren för det mesta är obekant med det som berättas. Ovanstående partier ur transaktionerna *Gordas nya säng* och *Att hålla kontakt med gamla kompisar* är typiska exempel på detta fenomen.

5.3.4 Sammanfattning om *duvet* i språkhandlingar

I detta avsnitt, 5:3, har jag presenterat olika tolkningar av betydelse och funktion hos *duvet* i förhållande till de språkhandlingar i vilka *duvet* uppträder.

I de flesta fall förekommer *duvet* inom språkhandlingen *informativ:rapport* där talaren berättar om personliga episoder ur sitt liv för lyssnaren. Genom användning av *duvet* markerar talaren att lyssnaren får vetskap om tingens ordning från och med nu och att det som utsägs innehåller säker 'vetskap'. Detta tyder på att *duvet* indikerar att ett informativt material av rapporterande-berättande karaktär föreligger. Genom att fungera som en kommentar till satsinnehållet (SAG 1999 bd 4: 84) får *duvet* en satsadverbiell funktion inom språkhandlingen *informativ:rapport*. *Duvel* har i dessa situationer en funktion som ett satsadverbial med "rapportmarkerande" betydelse³⁴, en betydelse som oftast tycks genomsyra användningen av diskurspartikeln *duvet*.

Ett mindre antal förekomster uppträder i språkhandlingen *elicitering:-bekräfta* där talaren vill att lyssnaren ska bekräfta att de har en gemensam bakgrund eller att lyssnaren ska bekräfta att hon i alla fall förstår vilka fenomen talaren åsyftar. I en del av dessa fall kan *duvet* ha en betydelse som påminner om den som man finner hos försanthållande modala satsadverbial (SAG 1999 bd 4: 105-106). Se vidare 5.4 om *duvet* som försanthållande satsadverbial.

I dessa situationer inom språkhandlingarna *informativ:rapport* och *elicitering:bekräfta* kan *duvet* således inte betraktas som lexikalt innehållstomt utan har snarare en betydelse som motsvarar ett modalt satsadverbial, till vilket jag återkommer i avsnitt 5.4 nedan.

5.4 Initialt *duvet* som tolkningsram för yttrandets innehåll

Inom interaktionsforskningen avses med begreppet *ramar* (*frames*) den inramning som samtalsdeltagare behöver för att förstå hur ett yttrande ska tolkas (se Goffman 1974, Schiffrin 1994). Ramarna, som förändras under samtals gång, opererar på olika nivåer varvid de mindre ramarna reflekterar och formar de mer övergripande ramarna. Verbala uttryck, tonläge, gester m.m. skapar ramarna och signalerar huruvida ett yttrande ska tolkas som exempelvis ironiskt, sakligt eller artigt (Norrby 2004: 55). I försegmentet av en TKE initieras en ny fas med turövertagande handlingar som kan vara mer eller mindre topik- och aktivitetsstyrande och uttryck i detta segment kan således signalera en tolkningsram för den aktuella utsagan (Lindström 2005: 17-27). Cirka 20 % av *duvet*-förekomsterna uppträder i försegmentet i samband med språkhandlingen *initiativ:rapport*, varvid *duvet* fungerar som en tolkningsram som projicerar ett informativt innehåll av berättande-rapporterande karaktär, exempelvis en berättelse eller en upplysning om ett sakförhållande.

---

³⁴ Denna satsadverbiella betydelse är inte beskriven i SAG (1999).

Denna funktion illustreras i exempel 5:5 nedan, där Jing genom användning av *duvet* dessutom tycks vilja poängtera att det som hon nu säger är sant, även om det kan verka osannolikt.

Exempel 5:5. Ur transaktionen *Michael Jackson på film* (aC05-001).

→ Duhi: han e fin j+.
Jing: jag vet #| **duvet** hur gammal han e # | han e förti nånting.
%com: samstämmigt a:u: och någon nämner ordet flippa.
Jing: ja.
Duhi: nähä # jag+.
Sabaah: du flippar.
Jing: han e typ förtifem nåt sånt.
Duhi: han ser ut som tjugofem.
Gorda: ja precis.
Jing: jag vet men han e förtifem nånting.
Duhi: man kan inte se på # märka på kines hur gamla dom e.
Gorda: alla ser unga ut som babyfacar [= engelskt uttal av *face* med tillägg av svensk pluraländelse].

I detta exempel inleder *duvet* den andra prosodiska frasen inom turen. Jing svarar först på Duhis replik med orden *jag vet* och gör därefter ett initiativdrag med språkhandlingen *informativ:rapport*. *Duvel* fungerar här som tolkningsram för den kommande utsagan genom att implicera att det kommande innehållet är av berättande-rapporterande karaktär.

Precis som Jing tycks ha befarat möts hennes påstående om Michael Jacksons ålder av skepsis av de andra, som dock snart accepterar fakta och övergår till att diskutera varför han ser så ung ut trots sin ålder. Denna inledning med *duvet* visar ytterligare på den funktion som beskrivits i 5.3, nämligen som markör för att ett sant påstående ligger för handen, varvid *duvet* kan tillskrivas en funktion som ett försanthållande satsadverbial.

5.5 Duvet som interaktiv markör inom turbytessystemet

Som markör i turbytessystemet med turtagning, turöverlämnande och vidmakthållande av turen på en pragmatisk nivå har *duvet* i sig inget semantiskt innehåll, men å andra sidan är valet av just *duvet* inte godtyckligt utan kombineras med andra funktioner hos *duvet*. I detta avsnitt diskuterar jag först *duvet* som markör för turtagning i initial position och därefter i final position för turöverlämnande samt för vidmakthållande av turen.

29,8 % av alla *duvet* förekommer i initial position i TKE-enhetens försegment vilket innebär att *duvet* befinner sig i det initiala skedet av en prosodisk fras som

antingen kan vara en inledning av själva turen eller en inledning av en prosodisk fras inuti en tur.

I följande avsnitt ur transaktionen *Michael Jackson på film* uppträder *duvet* som turinledare. Informanterna tittar på en film i TV, eller på en video, där Michael Jackson framför ett sång- och dansnummer. De kommenterar hans kläder och uppträdande, då Jing plötsligt avbryter kommenterandet och börjar berätta om en tidigare upplevelse angående denne artist.

Exempel 5:6. Ur transaktionen *Michael Jackson på film* (aC05-001).

Jing: sån hatt.
Sabaah: ingen kan klara Michael Jackson.
Jing: nä.
Duhi: nä absolut inte.
→ Jing: **duvet** så chockad jag blev ju av vad som hände nu duvet |
asså jag ba <VA # de e Michael Jacksonlåten ju # okej> [direkt
anföring] # jag ba< vad fett en kines som gör de # öö okej> [direkt
anföring].

Jing gör ett initiativdrag med *duvet*, och samtidigt som hon använder *duvet* som en turinledare markerar hon att hon vill rapportera något. Man kan här, inom parentes sagt, dessutom urskilja alla de funktioner som tagits upp i ovanstående avsnitt i ett och samma *duvet*, nämligen som markör för en närhets- och maktstrategi, som ”rapportmarkerande” satsadverbial i språkhandlingen *informativ:rapport* och som tolkningsram för den kommande utsagan.

Sammanlagt 41,5 % av alla *duvet* uppträder i final position i TKE-strukturen. Dock uppträder endast ett fåtal av dessa *duvet* i själva slutfasen i en tur. Exemplet nedan är en av dessa få gånger. Avsnittet är taget ur transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll*, som handlar om att Jing har sin pojkväns fjärrkontroll och att han fått hennes. I avsnittet förekommer två *duvet*, det finala **duvet(1)** som markör för turöverlämnande och för att framkalla Sabaahs respons och i repliken därefter med det turinledande **duvet(2)** då Jing tar tillbaka ordet.

Exempel 5:7. Ur transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll*(aC05-018).

Jing: för den fjärrkontrollen jag hade **duvet(1)**.
Sabaah: =ja.
Jing: **duvet(2)** den kan inte lysa ju på kvällen
Sabaah: a så.

Duvel uppträder som markör för turöverlämnande endast i ett fåtal fall. Som interaktiv markör för turbyte tycks *duvet* snarast ha en motsatt funktion, dvs. att markera att man *inte* vill överlämna sin tur utan har mer att säga, vilket

illustreras i exempel 5:8, också detta ur *När Jing fick en ny fjärrkontroll*. I följande exempel illustreras en vanlig situation beträffande finalt *duvet*, nämligen som avslutare av en prosodisk fras som inte befinner sig turfinalt. Här förekommer två fall, *duvet(3)* och *duvet(5)*, då *duvet* uppträder i det som skulle kunna vara en turbytesplats men där det inte uppträder något turbyte. I stället fortsätter talaren med eller utan paus efter den prosodiska frasen och får ett utvidgat talutrymme då ingen annan avbryter berättandet. Det tredje exemplet, *duvet(4)* är inte finalt, men har en funktion som liknar de andras, eftersom också det markerar en fortsättning på turen genom sin plats mellan en konjunktion och en paus.

Exempel 5:8. Ur transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll* (aC05-018).

Jing: duvet(2) den kan inte lysa ju på kvällen |.
 Sabaah: a så.
 Jing: när de de gå i+ # när man trycker så.
 Sabaah: ö öja
 Jing: så testa han med min **duvet(3)** | # (0,1sek)
                  så funka de #(0,5sek) |för **duvet(4)** # (0,3sek) för jag fick
                  en ny # (0,1sek) för jag lämnade in min min fjärrkontroll
                  # (0,1 sek) för den var trasig **duvet(5)** | så fick jag en ny
                  tillbaka # (0,1sek) så var den helt annorlunda så den kan
                  lysa också # (0.8sek)
 Sabaah: aha
 Jing: så jag va+.
 Sabaah;   men den kan inte lysa.
 Jing: han var ju+# nå denna kan inte # så han <kan jag inte få din>
                  [= direkt anföring] # jag ba <okej> [= direkt anföring] #
                  mej kvittar de.

De flesta förekomsterna av finalt *duvet* inträffar således inte turfinalt utan som avslutning på en prosodisk fras i eftersegmentet i en TKE vilken sedan efterträds av en ny TKE. I dessa finala positioner förekommer *duvet* oftast i samband med monologiska partier, dvs. i partier då informanterna berättar personliga episoder ur livet. Det tycks som om finalt *duvet* i dessa passager markerar att talaren inte är färdig med sin berättelse och att det kommer mer. Monologiska avsnitt avslutas i stort sett aldrig med *duvet*, vilket kan tolkas som att när talaren är färdig med berättandet av en episod behövs inte längre någon markör för vidmakthållande av ordet.

5.6 Duvet som tvekljud och pausfyllare

Duvet fungerar emellanåt som tvekljud och pausfyllare i situationer då talaren funderar över eller försöker finna den rätta formuleringen. Exempelen i tabell 5:3 uppträder framför nominala uttryck då talaren söker efter den exakta beteckningen. I stället för en paus (se Gårding 1967: 46-48, Einarsson 1978: 148-163) eller någon annan form av pausljud skjuter talaren här in ett *duvet*.

Tabell 5:3. *Duvet* som tvek- eller pausljud

TKE			
Talare och inspelning	Försegment	Inre segment	Eftersegment
Märta aE05-019	Duvet	de va ju gott såna duvet(1) sån små röda som man skalar	
Duhi aC05-001		de e sån figur duvet(2) för barn sån fågel som e gul så jag xxx	
Gorda aC05-001		han påminner mej om han duvet(3) han popstars han som vann	

I ovanstående exempel har *duvet* således också funktionen att ge talaren tid att tänka efter för att finna det precisa verbala uttrycket. I de två första fallen finner inte talaren det rätta uttrycket utan försöker i stället beskriva det som hon åsyftar. Användning av *duvet*, och inte andra former av tvek- eller pausljud, är inte arbiträr utan gör det möjligt för talaren att också engagera lyssnaren och kanske få denna att t.o.m. leverera det rätta uttrycket eller bekräfta att talaren har valt det rätta. Det senare tycks vara fallet i det tredje exemplet med Gorda i aC05-001 där lyssnarna genast ropar *popstars ja*.

Exempel 5:9 är ett utdrag ur transaktionen *När Gorda såg på fotboll* och Gorda berättar här i ett mycket raskt tempo om en episod i en fotbollsmatch mellan Inter och Milan. I Gordas andra replik nedan förekommer 5 urskiljbara *duvet* och två mycket reducerade uttryck vars konsonantljud, *dv dv*, tyder på att det är *duvet* som reducerats.

Exempel 5:9. Ur transaktionen *När C28 såg på fotboll* (aC05-006)

- Gorda: **duvet(1)** han Toldor # han målvakten # för Inter.
 Sabaah: jaja.
 Gorda: **duvet(2)** ha+ han tog en boll # **dv dv** a # ja # så slog han till alltså # skitmånga # **duvet(3)** sprang mot boll **duvet(4)** | å typ Loga från Milan **duvet (5) duvet(6)** skjuta in den.
 Sabaah: ja

I denna korta replik med hopade *duvet* tycks *duvet(5)* alternativt *duvet(6)*, eller möjligen båda, ha en pausfyllande funktion på sin plats mellan subjekt och predikat.

5.7 Beskrivning av *duvet* som markör för gränser, fokusering och specificering

5.7.1 Inledning

I detta avsnitt beskriver jag *duvet* utifrån dess funktion som gräns-, fokuserings- och specificeringsmarkör³⁵ i den syntaktiska, narrativa och informationsstrukturella uppbyggnaden.

Som gräns- och fokuseringsmarkör i det textuella flödet fungerar *duvet* på flera olika nivåer i diskursen och har betydelse vid gränsmarkering av syntaktiska och textuella enheter samt vid narrativa strukturer. Den gränsmarkerande funktionen hos *duvet* kan innebära ett avskiljande såväl som ett sammanbindande av enheter i det textuella flödet.

Duvel fungerar också som informationsstrukturell fokuseringsmarkör. Med *informationsstruktur* avses hur talaren i sitt samspel med lyssnaren ”paketerar ” sitt yttrande så att det ska bli koherent och bidra med relevant information i det aktuella sammanhanget. Vid strukturering av informationen bestämmer talaren gränserna mellan informationsenheterna och dessas interna organisering. Detta kan ske med olika grammatiska verktyg, varvid särskilt syntaxen och prosodin spelar en avgörande roll. Talaren kan härvid ange vad som kan anses vara redan bekant och vad som är nytillkommen information genom att placera de olika entiteterna i yttrandet i skiftande positioner (se Halliday 1967: 271-318, Hetland & Molnár 2001:1-25). Talarens prosodiska indelning av sitt yttrande i prosodiska fraser kan således också betraktas som ett relevant verktyg för informationsstrukturen (se Bruce 1993, Hansson 2003).

Jag använder mig här av begreppen *given* och *ny* information på satsnivå, där *given* definieras som den information som talaren tror är känd för lyssnaren, medan *ny* är den information som talaren tror är okänd för lyssnaren. Att informationen är *given* innebär att den uttryckts explicit tidigare i diskursen eller kan härledas implicit (se Halliday 1985: 277-281, Hetland & Molnár 2001).

Förutom begreppsparet *ny* och *given* använder jag termen *fokusering* för att markera när talaren riktar uppmärksamheten mot olika delar av satsen. På

---

³⁵ Också *you know* kan fungera som gräns- och fokusmarkör (se bl.a. Erman 1991: 139-146).

satsnivå kan talaren välja att *fokusera* ny eller given information. Liksom på satsnivå förekommer fokusering även på textuell nivå, där exempelvis en kausal bisats kan bilda *bakgrund* till det som är fokuserat i huvudsatsen som därmed är *förgrund(at)*³⁶ (se Hetland & Molnár 2001).

5.7.2 Analys av *duvet* som gräns- och fokusmarkör i transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll*

I detta avsnitt åskådliggör jag hur informanten Jing använder partikeln *duvet* som gräns- och fokusmarkör. Först introducerar jag den tidigare delvis presenterade transaktionen, *När Jing fick en ny fjärrkontroll*, i sin helhet med kompletterande markering genom understrykning av de prosodiskt mest prominenta stavelserna. Först återger jag transaktionen i sin helhet, där jag märkt ut gränserna för de prosodiska fraser där *duvet* ingår med |, samt markerat pauslängd för Jings tre repliker med förekomster av *duvet*.

Exempel 5:10. Transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll* (aC05-018).

- Gorda: var e din gamla fjärrkontroll?
 Jing: a?
 Gorda: var e din fjärrkontroll?
 Jing: den har min kille nu # därför den för den för den fjärrkontrollen för den # hallÅ Å [= skriker]
 Sabaah: HÅLL! [= skriker till de andra som talar högljutt om något annat]
 Jing: för den fjärrkontrollen jag hade **duvet(1)** # (0,5sek) .
 Sabaah: =ja.
 Jing: **duvet(2)** den kan inte lysa ju på kvällen ## (0,9sek).
 Sabaah: ja så.
 Jing: nä de går inte när man när man trycker så # (0,3 sek).
 Sabaah: aa.
 Jing: **duvet(3)** så de så testa han med min **duvet(4)** | # (0,1sek) så funka de #(0,5sek) |för **du vet(5)** # (0,3sek)för jag fick en ny # (0,1sek) för jag lämnade in min min fjärrkontroll # (0,1 sek) för den var trasig **duvet(6)** | så fick jag en ny tillbaka # (0,1sek) så var den helt annorlunda så den kan lysa också # # (0.8sek)
 Sabaah: aha.
 Jing: så jag va+.
 Sabaah: åå # men den kan inte lysa.
 Jing: han ba ju # nä denna kan inte # så han ba <kan jag inte få din> [= direkt anföring] # jag ba <okej> [= direkt anföring] # mej kvittar det.
 (39 sekunder)

³⁶ I språkliga sammanhang används emellanåt termerna *bakgrund* och *fokus* om dessa fenomen. Jag använder termerna *bakgrund(ad)* och *förgrund(ad)*.

I tabell 5:4 presenteras först det avsnitt vari *duvet* ingår i TKE-format. Jag har numrerat endast de TKE-konstruktioner i vilka *duvet* ingår. För att tydliggöra TKE-konstruktionerna behövs avsnittet i sin helhet här, men i kommande tabell är enbart de numrerade TKE-konstruktionerna medtagna, eftersom endast de är av intresse i diskussionerna kring *duvet* som gräns- och fokusmarkör

Tabell 5:4. *Duvel* i olika positioner i TKE-strukturen i transaktionen *När Jing fick en ny fjärrkontroll*

TKE			
TKE-nr	Försegment	Inre segment	Eftersegment
1. Jing	för den fjärrkontrollen jag hade duvet(1)		
Respons: Sabaah	ja		
2. Jing	duvet(2)	den kan inte lysa ju på kvällen ## (0,9 sek).	
Respons: Sabaah	jaså		
Jing:	nä	de går inte när man när man trycker så # (0,3 sek).	
Respons: Sabaah	aa		
3. Jing	duvet(3) så de	så testa han med min	duvet(4)
		så funka de #(0,5sek)	
4.	för duvet(5) # (0,3sek)	för jag fick en ny # (0,1 sek)	
5.		för jag lämnade in min min fjärrkontroll # (0,1 sek)	
6.		för den var trasig	duvet(6)

Den första prosodiska frasen med *duvet(1)* i TKE nummer 1 är ett initialt annex, i detta fall en dislokation med den pronominala kopian *den* inuti satsen i TKE nummer 2. Ur syntaktisk synpunkt borde dislokationen och den sats den tillhör ingå i samma TKE. Jag har dock valt att dela på dem i tabellen här nedan, dels därför att det förekommer en respons som avbryter textflödet och dels därför att de ingår i olika språkhandlingar. *Duvel(5)* uppträder i inledningen av en enda lång sammanhängande prosodisk fras med inalles tre TKE-strukturer, vilka

avslutas med *duvet*(6) i eftersegmentet av den tredje TKE-strukturen. *Duvel* uppträder främst i för- och eftersegmenten i den syntaktiska strukturen och utgör här gränsmarkeringar. Dessa markeringar med *duvet* i för- och eftersegment tycks inte vara godtyckligt placerade i Jings berättande utan gränsmarkerar också avsnitt i det narrativa skeendet.

I dessa exempel implicerar *duvet* ett informativt innehåll av rapporterande karaktär och refererar till informationsenheter i den tematiska strukturen vilka lyssnaren ska uppmärksamma. *Duvel* har härvid ett semantiskt innehåll, som visserligen är förbleknat, men som ändå antyder att inom den markerade enheten finns information om någon företeelse som kan vara värd att ha vetskap om.

Liksom i den syntaktiska, narrativa och informationsstrukturella strukturen har *duvet* också betydelse för den struktur av drag och språkhandlingar som bygger upp ett samtal.

I nedanstående tabell 5:5 beskrivs *duvet* som gräns- och fokusmarkör i den prosodisk-syntaktiska och narrativa strukturen samt i förekommande språkhandlingar och informationsstrukturella fokuseringar.

Tabell 5:5. *Du*vet som gränsmarkör i olika strukturer

<i>Prosodiska fraser med duvet</i>	<i>Gränsmarkör i syntaktisk struktur</i>	<i>Gränsmarkör inom narrativ struktur</i>	<i>Drag</i>	<i>Språkhandling</i>	<i>Markör för fokusering av informationsstrukturella enheter</i>
för den fjärrkontrollen jag hade duvet(1)	Markering av slutgräns av försegment i TKE-strukturen	Gränsmarkering efter presentation av utgångsläge för narrationen	^Initiativ^ Markering av final gräns för ett initiativdrag och TBP	*Elicitering: bekräfta* Final gränsmarkering vid förväntad respons	Retrospektiv fokusering av given infererad information inom satsen samt avgränsning av bakgrundad information på textuell nivå
duvet(2) den kan inte lysa ju på kvällen.	Markering vid övergång till inre segment i TKE-strukturen	Markering av transition från ett deskriptivt skede till ett orsakssamband i den pågående narrationen	^Initiativ^ Markering av initial gräns för ett initiativdrag med turtagande	*Informativ: rapport* Initial markering av språkhandling med rapporterande innehåll	Prospektiv fokusering av förgrundad information på textuell nivå
duvet(3) så testas han duvet(4) me(d) min	Markering av början och slutet på en TKE	Avgränsning av en händelse i det narrativa skeendet	^Initiativ^ Markering initial gräns för ett initiativdrag med turtagande och fortsatt vidmakt-hållande av turen genom det finala duvet(4)	*Informativ: rapport*	Prospektiv och retrospektiv fokusering av ny information på satsnivå
för duvet(5) # för jag fick en ny # för jag lämna in min min fjärrkontroll # för den va trasig duvet(6)	Markering av början på TKE nr 1 genom duvet(5) och slut på TKE nr 3 genom duvet(6) inom samma prosodiska fras	Markering av transition från föregående händelse till ett orsakssamband i narrationen, duvet(5) . Avgränsning av en orsaksbeskrivning mot nästa händelse i narrationen, duvet(6)	^Initiativ^ Markering av fortsatt vidmakt-hållande av turen genom duvet(5) och finalt duvet(6)	*Informativ: rapport*	Prospektiv fokusering av ny information på satsnivå och förgrundad information på textuell nivå, duvet(5) , samt retrospektiv fokusering av ny information på satsnivå och förgrundad information på textuell nivå, duvet(6)

Duvel markerar i detta samtal först en gräns mellan Jings språkhandlingar *elicitering:bekräfta* och *informativ:rapport*. Efter *duvet(1)* vet lyssnaren att hon ska ge respons genom att Jing gör en elicitering och dessutom en markering av en turbytesplats med ett finalt *duvet* och en paus på 0,5 sekunder, ett av de få *duvet* som markerar turöverlämnande. Nästa TKE inleds med *duvet(2)* och slutar med en paus på 0,9 sekunder, varvid Sabaah ger responsen *jaså*. Sabaahs respons *jaså* är ett typiskt svar när man som lyssnare erhållit ny information och visar därmed att Jings språkhandling med det inledande *duvet(2)* är *informativ:rapport*. Därefter förekommer ett par repliker med turbyten. Sedan gör Jing ett nytt initiativdrag som inleds med *duvet(3)* och håller sedan fast sin tur i 10 sekunder. Under dessa sekunder passerar 6 möjliga turbytesplatser, varav 2 innehåller finalt *duvet*, innan Sabaah svarar med ett *aha*.

Denna transaktion inleds således med att Gorda frågar efter Jings gamla fjärrkontroll och efter ett kort dialogiskt parti kommer ovanstående avsnitt då Jing berättar vad som hänt med fjärrkontrollen. I det berättande som nu pågår utgör *duvet(1)* en gräns mellan den bakgrundsfas i narrationen då den tingest som ska diskuteras har blivit identifierad och den fas då själva händelseförloppet tar fart. Placeringen av *duvet(1)* direkt efter frasens mest prominenta ord, *hade*, fokuserar den föregående informationsenheten, varvid talaren implicerar att det är den tidigare nämnda fjärrkontrollen hon nu talar om. Med denna fas initieras också en inriktning mot berättandets kärna, en projicering fram mot ett centralare händelseförlopp i berättandet. En av lyssnarna, Sabaah, bekräftar att hon känner till fjärrkontrollen, dvs. att hon gjort den korrekta tolkningen, och att talaren därmed kan fortsätta.

Jing inleder nästa fullständiga TKE, vilken omfattas av en prosodisk fras, med *duvet(2)* i försegmentet. Inom den narrativa strukturen bildar *duvet(2)* en brygga mellan dislokationen i den föregående prosodiska frasen och den pronominala kopian i nästa prosodiska fras. *Duvel(2)* relaterar således bakåt samtidigt som det är framåtsyftande. *Duvel(2)* inleder samtidigt en ny informationsstrukturell enhet som omfattar hela den prosodiska frasen och inrymmer både *given* och *ny* information. Dessutom inleder *duvet(2)* *förgrundad* information på textuell nivå där det inre segmentet i TKE 1 nu fokuseras mot bakgrund av försegmentet i samma TKE.

Duvel(3) och *duvet(4)* är placerade i för- och i eftersegmentet av en TKE, som också den omfattas av en prosodisk fras, *duvet(3)* *så de så testa han med min duvet(4)* /, som med en mycket kort paus övergår i nästa prosodiska fras och TKE, # (0,1sek) *så funka de* # (0,5sek). Inom den narrativa strukturen är *duvet(3)* och *duvet(4)* en markering mellan två skeenden som har ett kronologiskt och kausalt

samband, *Du*vet(3) markerar gränsen för en fortlöpande beskrivning av ett händelseskeende efter det att Jing i föregående TKE informerat om att hennes fjärrkontroll inte kan lysa. Möjligt är också att *du*vet(3) prospektivt fokuserar det dynamiska verbet *testa*, som här är *ny* informationen. *Du*vet(4) är placerat strax efter frasens mest prominenta ord, *min*, och tycks därmed retrospektivt fokusera *ny* information.

Nästa prosodiska fras, *för du vet*(5) # (0,3sek) *för jag fick en ny* # (0,1sek) *för jag lämnade in min min fjärrkontroll* # (0,1 sek) *för den var trasig du*vet(6) inrymmer tre TKE:n, där den första inleds med *du*vet(5) efter konjunktionen och den tredje avslutas med *du*vet(6), vilka således markerar gränser i den prosodisk-syntaktiska strukturen. Båda förekomsterna av *du*vet ingår i satser som innehållsmässigt pekar på orsakssamband bakåt i den lineariserade berättelsestrukturen. I händelseförloppet inträder den händelse som markeras av *du*vet(6) kronologiskt före den händelse som markeras med *du*vet(5), som i sin tur inträffat före den prosodiska frasen mellan *du*vet(3) och *du*vet(4). Genom användning av *du*vet överbryggas gränserna mellan satserna och orsakssambanden förtydligas. *Du*vet(5) markerar inledning av en ny informationsenhet och *du*vet(6) fokuserar retrospektivt *ny* information, dvs. ordet *trasig*. Samtidigt föreligger fokuseringar på textuell nivå. Inledningen av denna TKE består av *du*vet(5) som omgärdas av samma konjunktion, och hela TKE:n är förklaring till skeendet i föregående TKE, *så funka de*. Denna TKE är nu förgrundad i förhållande till föregående TKE som blir bakgrundad. Jing fortsätter sin beskrivning och lyfter fram nästa informationsenhet som nu blir förgrundad, medan föregående TKE blir bakgrundad. Därefter kommer ytterligare en informationsenhet i nästa TKE, som också den blir förgrundad och den tidigare TKE:n blir bakgrundad. Inom denna prosodiska fras blir således de fortlöpande textuella informationsenheterna förgrundade efter hand som Jing berättar sin historia, som kronologiskt tar ett steg bakåt i tiden för varje förgrundad informationsenhet. Detta orsakssamband inleds med *du*vet(5) och avslutas med *du*vet(6), som således utgör gränsmarkörer för såväl narrativa som informationsstrukturella enheter.

I denna transaktion har *du*vet således flera funktioner i en och samma position. Man kan här utläsa hur *du*vet omväxlande kan avskilja men också överbrygga avsnitt inom det sekventiella flödet i både den syntaktiska och narrativa strukturen samt fokusera enskilda moment eller komplexa informationsenheter inom informationsstrukturen.

5.7.3 Analys av *duvet* som gräns- och fokusmarkör i transaktionen *När Sabaahs mammas faster gick bort*

Följande avsnitt utspelas hemma hos Jing. Sabaah berättar för Gorda och Duhi om ett tillfälle då hon gjorde bort sig i samband med en äldre släktings frånfälle. Sabaah berättar i högt tempo, skrattar ibland och vid några tillfällen åker rösten upp i falsett, särskilt vid de tillfällen då hon använder direkta citat av sina egna och andras yttranden.

Exempel 5:11. Transaktionen *När Sabaahs mammas faster gick bort* (aC05-001).

- Sabaah: har du sett en död mänska?
Gorda: nä inte vad jag vet.
Sabaah: jag såg men jag visste inte att den personen var död.
Gorda: a.
Sabaah: vi gick [=! harklar sig] # min mammas faster # hon hade problem me(d) magen # nånting sånt så dom kunde inte heller operera henne.
Jing: pi [= till något i bakgrunden, Sabaah gör då en paus] xxx.
Sabaah: ee # hon hade problem med magen så dom kunde inte operera henne för att hennes kropp tålde inte operation för hon var för svag # så den # så var alltid min mormor hos henne | för att # hon ska dö **duvet(1)** | så dom satt å läste koranböner å sånt # så den dan så gjorde jag såna # flätor
Duhi: mm.
Sabaah: # nej de var inte mode i Syrien # dom vet inte att mode e sånt så alla blev chockade när jag gick till värsta <hejsan mister> [?] å sånt [=! andas in häftigt och skrattar till] precis när dom Sverige kom # jag kör en mo+ # ee mop+ en liten skoter # min ee min morbror dit # så satt jag så # alla bara böla # jag <okej> [=direkt anföring] # jag tyckte hon fortfarande levde # så säger bara hennes dotter + # asså hennes hennes arm bara # av hon som va död # så hennes arm helt blek # okej # så alla bara kolla stött på mej ba <va fan har du gjort med ditt hår>[direkt anföring] **du vet(2)** [=! skrattar]# så min morbror jag bara såg han pussa henne # börja han # fick han sån tår # xxx böla å sånt # jag bara jag kä+ # asså jag visste inte tills vi var framme hemma # bara <varför böla han> [= direkt anföring] bara <hon e död> [= direkt anföring] #jag bara <VA [= direkt anföring, =! går upp i falsett] e de sant | varför sa du ingenting till mej> [= direkt anföring] **du vet(3)** | # jag hade så+.
Duhi: mm
Sabaah: shit jag ble(v) helt så # jag skämdes # jag ba< shit att jag gick xxx> # vet du shit jag sa ingenting **duvet(4)** # [=! sänker rösten och uttalar följande allt tystare och till slut knappt hörbart] de e inte bra.
Duhi: ånej.
Sabaah: vi kunde inte fira nyår på grund av de.

I jämförelse med många andra berättelser är denna ovanligt lång och har dessutom ovanligt få förekomster av *duvet* jämfört med andra monologiska avsnitt. Yttrandet *så var alltid min mormor hos henne för att hon ska dö **du vet(1)** | # så dom satt å läste koranböner å sånt* innehåller den första förekomsten av *duvet*. *Du vet(1)* uppträder direkt efter det prominenta ordet *dö* som får en retrospektiv fokusering. Detta *duvet* markerar en gräns i den syntaktiska strukturen, dvs. mellan två syntaktiska meningar, som båda svarar mot var sin TKE och var sin prosodisk fras. Dessutom markerar *duvet* gränsen i den narrativa strukturen på så vis att just här går skiljelinjen mellan presentationen av bakgrunden och entrén till den berättelse som nu ska förtäljas. Efter information om tid, plats och omständigheter börjar nu själva händelseutvecklingen då åhöraren, sett ur talarens synvinkel, träder in i det rum där man sitter och läser koranböner.

Nästa förekomst av *duvet* uppträder efter det som skulle kunna vara en markering av återgivet tal i form av en direkt anföring. Sabaah, som inte vet att hennes mammas faster har dött kommer till sorgehuset med en modern flätfrisyr. Hon beskriver släktingarnas reaktion: *så alla bara kolla stött på mej va fan har du gjort med ditt hår **du vet(2)***. Den senare delen av meningen före *duvet(2)*, *va fan har du gjort med ditt hår*, ger intryck av att vara ett återgivet tal med ett direkt tilltal, *du* och *ditt*, från släktingarnas sida gentemot Sabaah. Det är dock knappast troligt att det är exakt så släktingarna uttrycker sig, i alla fall inte på svenska, eftersom hon befinner sig bland nyanlända syriska släktingar, och dessutom är det tämligen osannolikt att alla närvarande har råkat säga samma sak i kör. Återgivet tal är en vanlig företeelse i ungdomsspråk (Nordberg 1984: 18, Kotsinas 1994: 40f, Eriksson 1997: 153f)³⁷ och fungerar mer som ett dramatiskt verkningsmedel än som ett försök att ordagrant återge andras uttalanden³⁸. Citaten betecknar oftast något mycket ungefärligt och behöver inte ens vara utsagda utan kan handla om tankar, känslor och attityder (Kotsinas 1994: 42; Eriksson 1997: 181-188). Man kan här tänka sig att Sabaah återger det hon själv tror att släktingarna tänker om henne och anföringssatsen speglar Sabaahs upplevelse av släktingarnas attityd när ”de kolla stött på henne”.

Som nämnts tidigare (se 5.3.2) kan *duvet* i kombination med *sån* eller *å sånt* ha en påminnande funktion och markera någon form av ungefärlighet. Här är det fullt tänkbart att det är *duvet* som ensamt signalerar ungefärlighet och samtidigt

---

³⁷Se Eriksson (1997: 153-198) för en grundlig genomgång av anföringsteknik i ungdomars berättelser.

³⁸Se Holsanova (1998: 105-133) om olika aspekter på användning av citat i samtal om ”de andra”.

åberopar lyssnarnas förmåga att göra egna slutledningar utifrån sin kunskap om omvärlden. Man kan tänka sig att Sabaah implicerar att lyssnarna är väl förtrogna med hur släktingar reagerar när man uppför sig på ett så otillständigt sätt i samband med ett dödsfall. I TKE:n <va fan har du gjort med ditt hår> **duvet(2)** kan *duvet* således ha funktion som både retrospektiv fokusmarkör och gränsmarkör efter återgivet tal. **Duvel(2)** markerar också ett perspektivbyte i det narrativa skeendet. Från Sabaahs beskrivning av sitt eget agerande och släktingarnas reaktion på henne vänder nu Sabaah blicken mot sin morbror som gråtande kysser den döda. **Duvel(2)** uppträder här som en markör i gränsen mellan dessa skeenden.

Den tredje förekomsten av *duvet* ingår i den senare delen av ett replikskifte med återgivet tal och med inskjutna anföringsmarkörer i form av *bara*. Det återgivna replikskiftet framförs i ett forcerat tempo med otydliga gränser mellan de prosodiska fraserna tills Sabaah avbryter sig och Gorda inflikar ett *mm*. De två första replikerna har den framförställda anföringsmarkören *bara*, *bara* <varför böla han> [härmar sig själv] <bara hon e död> [härmar någon annan]. De senare replikerna där Sabaah citerar sig själv avslutas med **duvet(3)**: <va e de sant varför sa du ingenting till mej> [härmar sig själv] **du vet(3)** # jag hade så+ #. **Duvel(3)** fungerar som en avgränsare mellan två TKE-konstruktioner och som slutmarkör för återgivet tal.

Berättelsens sista *duvet*, **duvet(4)**, befinner sig i eftersegmentet i en TKE och markerar således en gräns mellan två syntaktiska enheter. Samtidigt markerar **duvet(4)** en gräns i det narrativa skeendet eftersom det är placerat mellan berättelsens sista händelse, dvs. att Sabaah inte sade någonting, och hennes slutliga omdöme om hela händelseförloppet, *de e inte bra å göra+*. **Duvel(4)** befinner sig också vid en ljudmässig gräns, eftersom Sabaah från att ha pratat i ett uppdrivet tempo och tidvis i falsett nu sänker rösten påtagligt till nästan ohörbarhet.

5.7.4 Medialt *duvet* som markör för specificering eller fokusering

Vid medial placering, dvs. placering i det inre segmentet i TKE-strukturen, har *duvet* oftast funktionen att fokusera och specificera något som redan introducerats. I nedanstående exempel i tabell 5:6 finns korta repliker med olika exempel på medialt *duvet*. I de två första fallen specificeras och fokuseras tidpunkter och i de två senare olika former av föremål.

Tabell 5:6. Förekomster av mediala *duvet*

TKE			
Talare och inspelning	Försegment	Inre segment	Eftersegment
Gorda aC05-006	duvet	mamma hon skulle ringa mej sen duvet när hon kommit fram	
Gorda aC05-006		sa hon de halv tolv att hon kommer fram duvet halv tolv	
Gorda aC05-006		å så bananer duvet typ så gula å mogna å sånt	
Märta aE05-019		hon som gick förbi precis # två stycken duvet sån man delar # best friend så	

5.7.5 Sammanfattning om *duvet* som markör för gränser, fokusering och specificering

I avsnitt 5.7.2-5.7.4 har jag med några exempel ur inspelningarna demonstrerat hur *duvet* markerar fokus och gränser. Fokuseringen, som kan vara både prospektiv och retrospektiv, sträcker sig över hela propositionen eller bara över delar av den beroende på kontexten. Användning av *duvet* riktar också fokus mot att det i utsagan finns ett informativt material av rapporterande karaktär vilket talaren vill att lyssnaren ska uppmärksamma.

Som gränsmarkör opererar *duvet* på flera olika nivåer. Syntaktiskt markerar *duvet* gränser mellan olika segment inom själva turkonstruktionsenheten liksom mellan olika turkonstruktionsenheter. I den narrativa strukturen markerar *duvet* övergångar mellan exempelvis orsak och verkan samt olika faser i händelseutvecklingen. Inom informationsstrukturen markerar *duvet* fokuseringar av *given* och *ny* information på satsnivå samt för *bakgrundad* och *förgrundad* information på den textuella nivån.

5.8 *Duvt* i kombination med andra diskurspartiklar inom samma TKE-struktur

Duvt kombineras emellanåt med andra ofta förekommande uttryck som exempelvis diskurspartiklar inom samma TKE-konstruktion. I avsnitten ovan har jag diskuterat kombinationer med *sån* och *sånt*. Kombinaioner med andra diskurspartiklar är dock inte så vanliga. Kombinaioner med *typ* förekommer endast ett fåtal gånger och påminner i betydelse om användning av kombinaioner med *sån* eller *sånt*, dvs. att talaren inte beskriver i exakta ordalag utan implicerar diverse faktiska men mindre specificerade förhållanden som

lyssnaren själv får föreställa sig. Kombinationer med det epistemiska satsadverbialet *ju* och den konklusiva partikeln *asså* förekommer ett antal gånger i monologiska såväl som i dialogiska partier i inspelningarna. I de dialogiska partierna uppträder dessa diskurspartiklar ofta i samband med att informanterna har olika åsikter eller när man påminner varandra om något som tidigare har inträffat. I dessa fall är språkhandlingen *informativ:rapport*. Kombinationen med *ju* är en stark markering för försanthållande men även i exempel med *asså* betonas att det är faktiska förhållanden som ligger för handen. I sådana fall påminner *duvet* om de modala satsadverbial som används för att framhäva eller bekräfta att en sats är sann (SAG 1999 4: 105).

I inget fall kombineras *duvet* med partiklar eller adverb som antyder en gradering av talarens förhållningssätt till sanningen i SoA, exempelvis *kanske* eller *nog*, eller andra satsadverb såsom *egentligen* som också implicerar någon form av förbehåll. Detta tyder på att utsagor innehållande *duvet* kan indikera ett absolut försanthållande.

6. Sammanfattning om *duvet*

Ovanstående genomgång visar att den polysema och polyfunktionella diskurspartikeln *duvet* opererar på flera olika nivåer både betydelsemässigt, syntaktiskt och diskursivt.

Betydelsemässigt opererar partikeln på en skala där den ena ytterlighetspolen signalerar en betydelse som närmar sig betydelsen hos nexuskombinationen *duvet* och där den andra ytterlighetspolen utvisar att partikeln är lexikalt innehållstom. Närmast sin ursprungliga betydelse befinner sig förekomster av *duvet* vid språkhandlingen *elicitering:bekräfta*. Här efterfrågas lyssnarens vetskap vilket signalerar att den tilltalade faktiskt ”vet”. Vid den andra ytterlighetspolen, dvs. där *duvet* inte längre har kvar något av sin ursprungliga semantiska betydelse, befinner sig de förekomster då *duvet* fungerar som turreglerare och gränsmarkörer. I dessa fall har *duvet* endast pragmatisk betydelse, vilken måste utläsas ur kontexten i varje enskilt fall. Mellan dessa två poler befinner sig övriga funktioner hos av *duvet*.

Duvt kan ha en försanthållande betydelse och förstärker propositionens uttalande om SoA som ponerad sann. Vid användning av försanthållande satsadverbial har talaren anledning att använda någon form av uttryck för att förvissa lyssnaren att det som sägs är sant eftersom det kan finnas orsak att betvivla talarens utsaga. I annat fall finns det inget bruk för satsadverbial eftersom den omarkerade propositionen förväntas vara sann. Liksom

matrissatsen *du vet* opererar diskurspartikeln *duvet* i sådana fall på hela propositionen. *Du vet* indikerar i dessa fall att talaren inte betvivlar satsens sanning och att inte heller någon annan kan bestrida den. Modala satsadverbial som uttrycker försanthållande står oftast i satser vars innehåll förutsätts vara sant även utan det modala satsadverbial (SAG bd 4: 105). Sådana försanthållande satsadverbial är t.ex. *förvisso*, *helt visst*, *otvivelaktigt*, *tveklöst*, *obestridligen* och *bevisligen* (SAG 1999 4: 105). *Du vet* finns inte med bland de av SAG förtecknade satsadverbialen för försanthållande.

I de flesta fall förekommer diskurspartikeln *duvet* inom språkhandlingen *informativ:rapport*, där *duvet* fungerar som ett talspråkligt adverbial för markering av utsagans betydelse såsom varande av rapporterande-berättande karaktär.

Du vet fungerar också som markering av sociala handlingar som närhets-, artighets- och maktstrategier samt handlingsstrategier inom turbytessystemet. Interaktionen underlättas också då initialt *duvet* fungerar som en tolkningsram för hur yttrandet ska uppfattas.

Du vet opererar även på textuell nivå genom att avgränsa textmängder och sammanlänka orsakssammanhang, poängtera hierarkiska nivåer, fokusera och specificera. Partikeln *duvet* opererar således inom informationsstrukturen, såväl som inom den syntaktiska, semantiska och narrativa strukturen.

Det finns ingen avgörande skillnad mellan de sätt på vilka informanterna i de båda grupperna CGr1 och EGr2 använder partikeln *duvet*. CGr1 har dock en mer varierad användning av *duvet*, vilket har sin naturliga förklaring i det faktum att informanterna i CGr1 använder *duvet* ungefär tio gånger oftare än informanterna i EGr2 i dessa inspelningar.

Litteratur

Adelsvärd, Viveka. 1992. Kommunikativa stildrag – om tystnad och turtagande, skrattande och frågande. I Strömquist S. (redaktör) *Tal och samtal*. Lund: Studentlitteratur. 127 – 149

- Aijmer, Karin. 2002. *English Discourse Particles*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Allwood, Jens. 1988. Om det svenska systemet för återkoppling. I: Linell, Per, Adelswärd, Viveka, Nilsson, Torbjörn & Pettersson, Per, A (redaktörer), *Svenskans beskrivning* 16. Linköping: Universitet i Linköping.
- Allwood, Jens. 1994: Om dialogreglering. I: Jörgensen, Nils, Christer Platzack & Jan Svensson (redaktörer), *Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman 13.1.1994*. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet. 3-13.
- Andersson, Lars-Gunnar. 1976. Talaktsadverbial. I: *Nysvenska studier* 55-56. 25-46.
- Austin, J. 1962. *How to Do Things with Words*. Cambridge: Clarendon Press.
- Bodén, Petra. 2007. "Rosengårdssvensk" fonetik och fonologi. Denna volym.
- Boersma, P. & Weenink, D. 2005. Praat: doing phonetics by computer (Version 4.3.01) [Computer program]. Retrieved from <http://www.praat.org/>
- Brown, Gillian & Yule, George. 1983, tryckår 1996. *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge: University Press.
- Brown, P. & Levinson, S. 1987. *Politeness. Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bruce, Gösta. 1993. Prosodisk strukturering i dialog. I: Holmberg, Anders & Larsson, Kent (redaktörer), *Svenskans beskrivning* 20. Lund: Lund University Press. 9-23.
- CHILDES, MacWhinney, B. 2000. The CHILDES project: Tools for analyzing talk. Third Edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. <http://childes.psy.cmu.edu>.
- Coates, Jennifer. 1996. *Women talk*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Coulthard, Malcolm. 1977, 2: a upplagan 1983. *An Introduction to Discourse Analysis. New Edition*. New York: Longman Group Ltd.
- Coulthard, Malcolm & Ashby M. C. 1976. A linguistic description of doctor-patient interviews. I: Wadsworth M. & Robinson D. (eds), *Studies in Everyday Medical Life*. London: Martin Robertson.
- Einarsson, Jan. 1978. *Talad och skriven svenska. Sociolinguvistiska studier*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekberg, Lena. 2006. Bruket av *sån* i ungdomsspråk på mångspråkig grund. I: Ask, Sofia, Gunilla Byrman, Solveig Hammarbäck, Maria Lindgren och Per Stille (redaktörer), *Lekt och lärt. Vänskrift till Jan Einarsson 2006*. Växjö University Press. 65-73.
- Ekberg, Lena. 2007. " ... sån svensk å blond å sånt du vet". Lexiko-grammatiska drag i Malmöungdomars talspråk. I: Denna volym.
- Eriksson, Mats. 1997. *Ungdomars berättande. En studie i struktur och interaktion*. Uppsala: Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala univeritet, 43.
- Erman, Britt. 1992. Female and male use of 'you know' in a semantic-pragmatic

- perspective. I: Gunnarsson, Britt-Louise & Liberg, Caroline (redaktörer), *Språk, språkbruk och kön*. Rapport från ASLA:s nordiska symposium, Uppsala, 7-9 november 1991. Uppsala: Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap. 139-151.
- Goffman, Ervin. 1967. *Interactional Ritual. Essays on Face-to-Face Behavior*. New York: Anchor books.
- Goffman, Ervin. 1974. *Frame Analysis*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Grice, H. Paul. 1975. Logic and conversation. I: Cole, P. & Morgan J, (eds) *Syntax and Semantics. Vol.3: Speech Acts*. New York: Academic Press.
- Gårding, Eva. 1967. Prosodiska drag i spontant och uppläst tal. I: Holm, Gösta (redaktör) *Svenskt talspråk*. Uppsala: Almqvist & Wiksell. 40-85.
- Halliday, M.A.K. 1987. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold Ltd.
- Hansson, Petra. 2003. *Prosodic Phrasing in Spontaneous Swedish*. Lund: Lund University Press.
- Hetland, Jorun & Molnár, Valéria. 2001 Informationsstruktur und Reliefgebung. I: *Language Typology and Language Universals. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft*. Berlin/ New York: Walter de Gruyter. 1-25.
- Holsanova, Jana. 1998. Att byta röst och rädda ansiktet. Citatanvändning i samtal om "de andra". I: Elmevik, Lennart, Nordberg, Bengt & Thelander, Mats, *Språk & Stil* 8, 1998.
- Jørgensen, Nils & Svensson, Jan. 1986. 2:a upplagan 1998. *Nusvensk grammatik*. Malmö: Gleerups.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 1994. *Ungdomsspråk*. Ord och stil 25, Språkvårdssamfundets skrifter. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lehti-Eklund, Hanna. 1990. *Från adverb till markör i text. Studier i semantisk-syntaktisk utveckling i äldre svenska*. Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland, 561.
- Lehti-Eklund, Hanna. 2001. *Om att som diskursmarkör*. I: Elmevik Lennart, Bengt Norberg & Mats Thelander (utg), *Språk och Stil* 11. Tidskrift för svensk språkforskning. Uppsala: Swedish Science Press. 81-118.
- Lindberg, Inger. 2004. Samtal och interaktion – ett andraspråksperspektiv. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (redaktörer), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, Jan. 2005. Grammatiken i interaktionens tjänst. Syntaktiska aspekter på turorganisation. I: Anward Jan & Bengt Nordberg (redaktörer), *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*. Lund: Studentlitteratur, 11-53.
- Lindström, Jan & Wide, Camilla. 2005. Tracing the origins of a set of discourse particles. Swedish particles of the type *you know*. I: *Journal of Historical Pragmatics* 6.2. John Benjamin Publishing Company. 211-236.

- Lyons, John. 1977: *Semantics 1-2*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Molnár, Valéria. 1998. Topic in focus. On the syntax, phonology, semantics and pragmatics of the so-called "contrastive topic" in Hungarian and German. *Acta Linguistica* vol. 45 (1-2). Dordrecht: Kluwer. 89-166.
- Nordberg, Bengt. 1984. Om ungdomars samtalsstil. Några preliminära iakttagelser. I: Elmevik, Lennart & Widmark, Gun (redaktörer), *Nysvenska studier* 64. 5-27.
- Nordberg, Bengt. 1992. Onomatopoetiska uttryck och ungdomars samtalsstil. I Strömquist S. (redaktör) *Tal och samtal*. Lund: Studentlitteratur. 150-176.
- Nordenstam, Kerstin. 1990. Om va och vet du i privatsamtal. I: Andersson, Erik & Sundman, Marketta (redaktörer), *Svenskans beskrivning 17*. Åbo: Åbo Akademis förlag. 245-255
- Nordenstam, Kerstin & Wallin, Ingrid. 2002. *Osynliga flickor – synliga pojkar. Om ungdomar med svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin. 2001. Svenska påhängsuttryck av typen *å så* och *eller nåt*. I: Elmevik, Lennart, Bengt Nordberg & Mats Thelander, *Språk & Stil* 11. Uppsala: Swedish Science Press. 183-209.
- Norrby Catrin & Caroline Wirdenäs. 2001. En diskurspartikel i vardande? Lite om *lite*. I: Elmevik, Lennart, Bengt Nordberg & Mats Thelander, *Språk & Stil* 11. Uppsala: Swedish Science Press. 211-234.
- Norrby, Catrin. 1996, 2:a upplagan 2004. *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Ottesjö, Cajsa, 2005. *Iallafall* som diskursmarör. I: Anward, Jan & Bengt Nordberg (redaktörer), *Samtal och grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Saari, Mirja. 1994. Diskurspartiklar i sociokokulturell belysning. I: Jörgensen, Nils, Platzack, Christer & Svensson, Jan (redaktörer), *Språkbruk, Grammatik och språkförändring. En festskrift för Ulf Telemam 13.1.1994*. Lund: Institutionen för nordiska språk.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel & Jeffersson. Gail. 1974. A simplest systematics for the organisation of turn-taking for conversation. I: *Language* 50. 696-735.
- Schiffrin, Deborah. 1987. *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John R. 1969. *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sinclair, J. Mch. & Coulthard, Malcolm. 1975. *Toward an Analysis of Discourse: The English Used by Teachers and Pupils*. Oxford: University Press.
- Steensig, Jakob. 2001. *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus universitetsforlag.
- Stenström, Anna-Brita. 1994. *An Introduction to Spoken Interaction*. London: Longman Group.
- Svensson, Gudrun. u.a. *Du vet, liksom och ju*. En beskrivning av ungdomars

- partikelbruk i svenska på mångspråkig grund. Pågående avhandling.
- Tannen, Deborah. 1984. *Conversational Style: Analyzing talk among friends*. Norwood N.J.: Ablex Publishing Company.
- Tannen, Deborah, 1989. *Talking voices. Repetition, dialogue and imagery in conversational discourse*. Cambridge: University Press.
- Taylor, J. Taylor & Cameron, Deborah. 1987. *Analysing Conversation. Rules and units in the Structure of talk*. Oxford: Pergamon Press.
- Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Uddevalla: Mediaprint.
- Tsui, Amy, B., M. 1994. *English conversation*. Oxford: Oxford University Press.
- Wood, S. 2005. Praat for beginners [Manual]. Retrieved from <http://www.ling.lu.se/persons/Sidney/praaate>
- Östman, Jan-Ola. 1981. 'You know': A Discourse-Functional Approach. Parret, Herman & Verschuren, Jef (eds): *Pragmatics & Beyond II: 7*. Amsterdam: John Benjamins B.V.